

**ERÄÄN LUOVAN TIETOKIRJAN SYNTY –
AUTOETNOGRAFINEN TUTKIMUS TEKSTIN
SYNNYTTÄMISESTÄ**

Maarit Leino

Kandidaatintutkielma

Kirjoittaminen

Jyväskylän yliopiston avoin
yliopisto

Kevätlukukausi 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto
Tekijä Maarit Leino	
Työn nimi Erään luovan tietokirjan synty – autoetnografinen tutkimus tekstin synnyttämisestä	
Oppiaine Kirjoittaminen	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Huhtikuu 2023	Sivumäärä 29 + viitteet + Liite 1
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmassa tutkitaan erään luovan tietokirjan käsikirjoituksen taiteellista syntyprosessia. Vuosikymmenet olen katsonut työelämää kvantitatiivisesta ja luonnontieteellisestä näkökulmasta. Siksi ajatus oman taiteellisen prosessin tutkimisesta tuntui kiehtovalta ja innostavalta, ja siten valikoitui kandidaatintyöni aiheeksi. Tutkimus on autoetnografinen, jossa käytetään temaattista sisällönanalyysiä. Tutkimuksen materiaali koostuu saman luovan tietokirjan käsikirjoitusta koskevasta oppimispäiväkirjasta sekä työpäiväkirjasta, jotka yhdessä muodostavat prosessipäiväkirjan.</p> <p>Keskeinen tutkimuskysymykseni on, <i>mitä havaintoja syntyy, kun kasaan luovan tietokirjan tekstiä?</i> Lisäkysymyksinä ovat: <i>millaisia ongelmia tekstin tai sen tuottamisen kanssa esiintyi ja miten ongelmia selvitettiin? Mitä mahdollisia oivalluksia löysin kirjoitusmatkalla?</i></p> <p>Tutkimuksen tuloksista voi päätellä, että kirjoittamisen prosessi ei ole suoraviivainen matka aiheesta luonnosten kautta valmiiksi tekstiksi, vaan monimutkainen ja sekava, epämääräinen ja rähjäinen reissu. Tätä ajatusta prosessipäiväkirjani vahvasti tukee. Käsikirjoittamisen aikana ilmeni ongelmia löytää aikaa kirjoittamiselle sekä tarve jatkuvalla kirjoitusaikataulun päivittämiselle. Näitä ongelmia olen ratkonut sitkeydellä ja muokkaamalla. Sattumalta löytyi Helsingin Sanomien Mestarikurssi, mikä tarjosi puuttuvan palasen aikataulutuksen ja aikaansaamisen ongelmaan. Ottamalla kokeiluun kolmen pienen muutoksen 100 päivän haasteen, havaitsin, että 30 minuutin kirjoittamisaika per päivä, vaikka pätkissäkin, toimii ja poistaa sitä turhautumista tehokkaasti, ettei saa mitään aikaan eikä ole aikaa kirjoittaa. Tällä tavalla aikaa löytyy kiireisessä elämässäkin vähän joka päivä.</p>	
Asiasanat Kirjoittaminen, autoetnografia, luova tietokirja, narratiivinen tietokirja, työpäiväkirja, oppimispäiväkirja, sisällönanalyysi, luova prosessi, taiteellisen prosessin tutkiminen, luovuus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Mitä on luovuus?.....	3
1.2	Mikä on luova tietokirja?	3
2	KIRJOITTAMISEN LUOVA PROSESSI.....	5
2.1	Mitä on kirjoittamisen luova prosessi?	5
2.2	Millaisia keinoja kirjoittajat käyttävät päästäkseen luovaan tilaan?.....	6
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	10
3.1	Tutkimuskysymykset ja työn tavoitteet	10
3.2	Autoetnografia tutkimusmenetelmänä	11
3.3	Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä	13
4	OPPIMIS- JA TYÖPÄIVÄKIRJA MUODOSTAVAT PROSESSIPÄIVÄKIRJAN – MITÄ SE KERTOO ?.....	15
4.1	Aineistona prosessipäiväkirja/työpäiväkirja	15
4.2	Mistä prosessipäiväkirja kertoo?.....	17
4.3	Mitä prosessipäiväkirja paljastaa?	18
4.4	Prosessipäiväkirjan oivallukset	24
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	26
	LÄHTEET.....	30

LIITTEET

1 JOHDANTO

Olen kirjoittanut kauan eri tyyppisiä tekstejä, erityisen paljon englanninkielisiä lääketieteelliseen ja/tai farmaseuttiseen tutkimukseen liittyvää tietotekstejä: tutkimussuunnitelmia, lääkkeisiin liittyviä kemiallis-farmaseuttisia tekstejä, turvallisuusanalyysyjä tai muuta näiden alojen materiaalia. Kokemusta on myös luento- ja opetusmateriaalien sekä terapeuttisessa kirjoitusohjaamisessa tarvittavan materiaalin kirjoittamisesta. Palkkatöiden ohella olen kirjoittanut monentyyppistä luovaa tekstimassaa: eniten proosaa, lisäksi luovaa tietotekstiä, runoja sekä hieman draamapätkiä. Minulla ei kuitenkaan ole aiempaa kokemusta tekstin synnyttämisen prosessin tutkimisesta, eikä taiteellisen prosessin tutkimuksesta ylipäätään. Vuosikymmenet olen katsonut maailmaa ja työelämää lähinnä kvantitatiivisesta ja luonnontieteellisestä näkökulmasta. Siksi ajatus oman taiteellisen prosessin tutkimisesta tuntui erittäin kiehtovalta ja innostavalta, ja siten valikoitui kandidaatintyöni aiheeksi.

Taiteellisten prosessien, tässä tapauksessa kirjoittamisen prosessin, tutkiminen ei vaikuta lähemmin tarkasteltuna helpolta tutkimuksen aiheelta, sillä jokaisen kirjoittajan tekstien syntyprosessi on ainutlaatuinen ja riippuvainen lukemattomista erilaisista yksilöllisistä tekijöistä. Mutta yhdistäviä tekijöitä muihin kirjoittajiin on, sillä yksikään kirjoittaja ei kirjoita tekstejään irrallisena ilman mitään yhteyttä vallitsevaan aikakauteen, ympäröivään kulttuuriin ja yhteiskuntaan, jossa kirjoittaja elää, tai ilman kontaktia muihin ihmisiin, eläimiin, ympäröivään luontoon tai maailmaan yleensä, jossa olemme lisäksi fysiikan lakien alaisia jokainen.

Kirjoittaminen on monen ihmisen harrastus, ja etenkin omaelämäkerrallinen tai suvun historiaan liittyvä kirjoittaminen on lisääntynyt (Haapakangas, 2018). Ihmiset kirjoittavat

paljon myös runoja, pitävät erilaisia blogeja, sosiaalisen median tilejä ja tekevät videoita erilaisille alustoille. Myös autofiktio, eli omaelämäkerrallista sekä fiktiivistä ainesta yhdistävä kirjallisuus, on noussut suosioon. Autofiktiivisiä teoksia kirjoitetaan tällä hetkellä paljon (Tieteen termipankki sekä Wilkman, 2021). Perinteisesti on kirjoitettu proosaa, esseitä, novelleja, draamaa, tietokirjoja ja tietotekstejä ja niin edelleen. Kaikkiin näihin eri tekstimuotoihin tarvitaan kirjoittamista, joissa yhdistävinä tekijöinä ovat aiheenvalinnan suunnittelu, aiheen rajaaminen ja usein on hankittu taustamateriaalia. Kirjoittajan on pitänyt myös päästä sen kynnyksen yli, missä ei jäädä enää jahkailemaan aikomuksen äärelle, vaan tartutaan toimeen ja kirjoitetaan. Siksi kirjoittamisen tutkimus, joka pureutuu teemoihin, joissa pohditaan tekstin synnyttämistä, kiinnostaa monia sellaisia, jotka haluavat systemaattisesti kehittää kirjoittamisen taitojaan ja omaa ilmaisuaan sen aiheesta tai julkaisukanavasta huolimatta.

Kirjallisuuden asemasta on käyty keskustelua, ja iso huoli on, että digitaalinen maailma vie pois paperikirjojen ääreltä. Keskustelusta uupuu kulma, joka korostaa kirjojen lukemisen olevan myös hyväksi terveydelle. Kirjoja, nimenomaan paperikirjoja, lukevat ihmiset elävät keskimäärin kaksi vuotta pidempään kuin he, jotka eivät lue paperikirjoja. Tämä johtunee siitä, että kirjat edistävät kognitiivisia taitoja ja siten auttavat muistamista haastamalla aivot. Kirjojen lukeminen suojaa myös mielenterveyttä, sillä lukeminen rauhoittaa, lisää hyvänolon tunteita ja vähentää masentuneisuutta. Lukeminen haastaa aivoja enemmän kuin puhuminen tai kuvien katselu. Kirjojen lukeminen myös hidastaa muistisairauksien alkamista (Hyypä, 2018). On siis terveydelle hyödyllistä lukea kirjoja, joten kirjoittamisen tutkimus toimii myös terveyttä edistävän toiminnan tutkimuksena, sillä kirjat täytyy ensin kirjoittaa!

Parhailaan kirjoitan ja kasaan käsikirjoitusta, jota voisi nimittää osin biofiksioksi. Biofiktio on autofiktio sukulainen, joka tarkoittaa elämäkertaromaania, jossa on osittain keksitty tarina todellisesta henkilöstä (Kotimaisten kielten keskus, 2021). Biofiksiossa voidaan ottaa henkilöön rohkeakin näkökulma, sillä faktan lisänä käytetään fiktiota eikä pyritäkään absoluuttiseen totuuteen. Biofiktio on siis yksi termi, jolla luokitella käsikirjoitusta. Mutta koska kyse ei ole vain toisen henkilön, tässä käsikirjoituksessa sukulaisen, elämätarina, vaan lisäksi pohdin hänen tarinaansa peilaten nykyaikaan ja omiin pohdintoihini, valitsin termiksi käsikirjoitukselle luovan tietokirjan. Valitsin biofiksiota laajemman termin luova tietokirja (samaa tarkoittaa narratiivinen tietokirja), sillä kuljetan faktoihin perustuvaa tarinaa kahdessa aikatasossa, kahden eri henkilön silmin. Luovassa tietokirjassa keskeistä on tarinallistaminen ja juoni, ja jossa kirjoittaja voi olla osana tekstiä. Luova tietokirja voi koostua merkittävistä,

maailmaa mullistavista tiedoista, mutta yhtä lailla se voi sisältää tuttua, moneen kertaan käsiteltyä tietoa ja varsinkin pieniä asioita, mutta kiinnostavan tarinankerronnan keinoin (Raevaara & Strellman, 2019, s. 114-120 sekä Karjula & Mahlamäki, 2017).

1.1 Mitä on luovuus?

Kun puhutaan luovan, tai narratiivisen, tarinallisen tietokirjan kirjoittamisesta, on syytä määrittellä luovuus terminä. Nopeasti ajateltuna luovuus on selkeä termi, mutta sen määrittely ei lopulta ole niin yksinkertaista. Luovuutta tarvitaan niin monessa inhimillisessä toiminnassa, ja aivan arkipäiväisissäkin askareissa, joten sen rajaaminen ja määrittely on vaikeaa. Luovuus liittyy älykkyyteen, innovaatioihin, oivallukseen, ongelmanratkaisuun, sopeutumiseen, oppimiseen, selviytymiseen ja hyvin moneen muuhun toimintaan. Sitä on lopulta vaikea erottaa ylipäätään inhimillisestä toiminnasta (Runco, 2007).

Mitä luovuus kirjoittamisen yhteydessä on? Kirjoittamista ajatellaan usein kirjoittajan luovuuden tuotteena, jossa yksilöllisyys korostuu. Tekstiä pidetään hyvänä, jos se on omaperäinen, etenkin romaanikirjallisuuden osalta. Kirjoittamisen opiskelu on ennen kaikkea kirjoittajan oman äänen etsimistä, eli omaperäisyyden tavoittelua. Oman äänen käsitteen määrittely on hankalaa, mutta sen ajatellaan olevan tunnistettavissa. Kirjoittamalla haetaan estojen ja pidäkkeiden poistoa, ilman muiden odotuksia tai arvostuksia. Tätä näkemystä toisinaan kritisoidaan romanttisesta ja epäsosiaalisesta kirjoittajakäsityksestä, jossa yksilöllinen suoritus korostuu (Svinhufvud, 2016). Kirjoittaminen ja luovuus ovat kuitenkin kiinni toisissaan. Luovuus on ideointia, keksimistä, leikittelyä sanoilla ja kokeilemistä. Luova kirjoittaja on avoin ajatuksille ja yhdistelee asioita uusilla tavoilla. Myös luottamus liittyy tähän: kun ihminen luottaa itseensä, hän uskaltaa päästää irti ja alkaa luomaan (Haanpää, 2015).

1.2 Mikä on luova tietokirja?

Luova tietokirja on kirja, jossa faktat ovat kohdillaan, aineisto on kerätty autenttisista lähteistä ja taustatutkimus on tehty huolellisesti eri keinoin. Usein on lisäksi haastateltu ja havainnoitu niitä ihmisiä tai läheisiä - mikäli vain mahdollista - joista kirjoitetaan. Tietokirjasta poiketen luovassa tietokirjassa käytetään romaaneista tuttuja rakenteita: tarinan kerrontaa, näyttämöitä, kohtauksia, henkilöhahmoja uskottavassa kehyksessä ja näkökulmassa. Luovassa tietokirjassa

voidaan käyttää vuorosanoja, rikkoa kronologiaa eli kertoa tarina poikkeavassa järjestyksessä, siinä voi olla monologia tai dialogia, teksti voi leikkiä kielellä ja näin viihdyttää tai yllättää lukijaa. Luovassa tietokirjassa ovat romaanin koukuttavat elementit läsnä. Luovassa tietokirjassa myös kirjoittajan ääni on mukana ja siksi kirjan aihe on usein henkilökohtainen, intiimi tai kirjoittajan intohimo (Karjula & Mahlamäki, 2017). Luova tietokirja on vapaasti määritellen tietokirja, joka on luovasti ja kiinnostavasti kirjoitettu siten, että lukijallakin on mukavaa ja lukemisen kiinnostus pysyy yllä. Tietoa ja faktaa lukija saa samalla hyvän tarinan lisäksi. Lisäksi luova tietokirja sopii kaikkiin aihepiireihin. Se on rajankävijä tietokirjan ja kaunokirjan välillä ja niissä voidaan käyttää myös runouden ja elokuvallisuuden elementtejä (Raevaara, & Strellman, 2019).

2 KIRJOITTAMISEN LUOVA PROSESSI

2.1 Mitä on kirjoittamisen luova prosessi?

Kimmo Svinhufvudin (2016) mukaan kirjoittamisen luova prosessi koostuu kognitiivisista prosesseista ja työvaiheista, kuten suunnittelusta, luonnostelusta sekä muokkaamisesta, jota voidaan nimittää prosessikirjoittamiseksi. Prosessikirjoittamisessa tekstiä muokataan erilaisten työvaiheiden avulla ja ajan kanssa. Aluksi tehdään kenties ideointia, hahmotellaan ja suunnitellaan. Sen jälkeen kirjoitetaan luonnosversio, ensimmäinen raakaversio, jota lähdetään muokkaamaan ja muovaamaan joskus useita kertoja kohti viimeistä, valmista versiota. Kirjoittamisen prosessiin vaikuttaa paljon se, millaista tekstiä ollaan tuottamassa, sekä ympäröivä sosiaalinen maailma ja kirjoittajan oma persoonallisuus. Prosessikirjoittamiseen voi kuulua myös palautteen saaminen tekstistä ja sen pohjalta jatkomuokkaaminen.

Mutta kuten Katri Alatalo (2022, s. 247-261) kirjoittaa, ei kirjoittamisessa luova prosessi ole mikään suoraviivainen A:sta Ö:hön matka. Hän kirjoittaa:

” Lineaarisen kirjoitusmatkan sijaan prosessi on usein lähempänä haahuilua, ympyrän kiertämistä ja satunnaisia nopeita juoksupyrähdyksiä eteenpäin. --- Omat kirjoitusprosessini ovat vuoristoradan muotoisia. Ensin huikea nousu ja kiihdytys uuteen jännittävään ideaan, sitten laskuja ja pyörryttäviä kieppejä, joissa suuntavaisto hukkuu. On vaiheita, jolloin pettymyksiä ja takapakkeja isketään joka suunnalta, kustantamoiden ovet sulkeutuvat, keskeneräinen teksti on jumissa ja kirjan julkaisu vaikuttaa mahdottomalta”.

Hän varoittaa, että on varauduttava yllätyksiin. Olen hänen kanssaan samaa mieltä.

2.2 Millaisia keinoja kirjoittajat käyttävät päästäkseen luovaan tilaan?

Kirjoittaminen on kontroversaali, ristiriitainen toimi, sillä voidakseen kirjoittaa maailmasta ja ihmisistä kirjoittajan on oltava yksin. Yksinolo vaatii sitä, että sietää olla itsensä kanssa ilman muita ja toisaalta kykenee kirjoittamaan ollessaan itsekseen. On siis saatava aikaan tekstiä. Ammattimaiset ja ammatikseen kirjoittavat tietävät, että myyttistä inspiraatiota ei pidä jäädä odottelemaan kirjoittamisen aloittamiseksi. On vain aloitettava ja kirjoitettava, vaikka juuri nyt ei huvittaisi. Mutta itse luovuuden, tai kirjoittamisen rytmin - jos pitää tätä realistisempaa ilmaisua itselleen otollisempana - päästäminen valloilleen ei suju aina helposti ja juuri silloin kun sormensa laskee näppäimistöille, tai avaa muistikirjan ja tarttuu kynäänsä. Jotta kirjaimet, sanat, lauseet ja virkkeet lähtevät juoksemaan eteenpäin, saatetaan toisinaan tarvita apua. Joillekin on tärkeää kirjoittamiseen ohjaava siirtymäritiini, jolla pääsee kiinni kirjoittamiseen, apukeino, joka auttaa laskeutumaan kirjoittamisen maailmaan.

Kaivan tähän eri kirjoittajien ja kirjailijoiden keinoja edistää kirjoitusprosessiin siirtymistä, siinä pysymistä ja toisaalta taas huomioita siitä, mitä huomioita heillä on luovasta tilasta, miten kauan he kykenevät kirjoittamaan, missä tilanteissa he kirjoittavat, millaisia työtapoja he käyttävät ja mitä kaikkia esteitä kirjoittamiselle löytyy. Huomioin myös löytämäni ympäristöön liittyvät seikat. Aineistoa eri kirjoittajista ja kirjailijoista olisi loputtomiin, siksi on rajattava aihetta ja etsittävä muutamia erilaisia esimerkkejä. Esimerkit ovat kaikki tästä ajasta, menneisyyden kirjoittaja ja kirjailijat olen rajannut pois.

Jussi Sudenlahti kirjoittaa kolumnissaan (2022, s.5), että kirjoittaessaan hän paljastaa itsensä, mutta paljastuu samalla itselleenkin. Hänen työtapansa muistuttaa osittain päiväkirjan kirjoittamista, hän jättää lipsahduksia, päähenkilöiden kautta huutamista ja muuta sellaista esille tekstiin, mikä kumpuaa hänen mielestään häpeästä. Hän käyttää häpeää voimavaranaan. Se onkin voimavara, jota monikaan kirjoittaja ei voimavarana ajattele. Häpeä voi olla pohja, josta kirjoittaminen kumpuaa.

Tiina Laitila- Kälvemark puolestaan kertoo haastattelussa (Kirjailija-lehti 2/2022), että aikoinaan esikoisteoksen kirjoittaminen kesti useita vuosia. Hän oli kirjoittanut sitä työn ja perheen ohella lauantai- ja sunnuntaiamuisin, samaan aikaan kun lapset katsoivat lastenohjelmia. Hän kirjoitti itselleen uudessa maassa, Ruotsissa, ja toimi päivätyönään Ruotsin radion suomenkielisessä toimituksessa. Hän ei odottanut inspiraatiota tai jäänyt

miettimään pitkään huvittaako juuri tänä lauantaiaamuna kirjoittaa, vai jäisikö sen sijaan nukkumaan. Hän yksinkertaisesti oli päättänyt, että nuo hetket ovat kirjoittamista varten.

Andrew Cowan taas kertoo häntä haastateltaessa (Neale, 2020, s. 34-48), että hänen ensimmäinen kirjansa oli varsinainen tuskien taival. Hän kirjoitti sitä kuusi vuotta, ja vaikka hän tiesi miten tarina tulee kulkemaan, hän koki epätoivoa sanojen valitsemisessa tarinan kertomiseen. Välillä hän menetti kiinnostuksensa koko käsikirjoitukseensa, mutta sitten hän keksi keinon sietää kirjoittamisen tylsyyttä, turhuutta, vaikeutta ja ahdistusta. Hän alkoi kirjoittaa pitkiä kirjeitä ystävilleen sekä kirjoitti ahkerasti päiväkirjaa, joihin hän kuvasi sekä ympäristöään, työpaikkansa tapahtumia sekä yksityiselämäänsä. Andrew tunnustaa, että kirjeiden ja päiväkirjan kirjoittaminen oli kiinnostavampaa ja mukavampaa kuin itse käsikirjoituksen, joka kuitenkin myöhemmin tuli kustannetuksi ja palkitukseksi kirjaksi.

Kirjassa *Mieli ja maisema – kirjailijoiden työhuoneita* (2015) Anna-Leena Härkönen kuvaa kirjoittamistaan näin:

Olen kova pakottamaan itseäni. Kaikkein hirveintä on uuden kirjan aloittaminen. Joka kerta minut valtaa hirveä epäusko ja pelko siitä, etten sittenkään osaa kirjoittaa. Työskentely on niin tappavan hidasta ja päämäärä tuntuu olevan äärettömän kaukana.

Hän kertoo kirjoittavansa kotona makuuhuoneen kirjoituspöydällä, mutta myös lempikahvilassaan tai vaikka ratikkapysäkillä, jolloin hänestä tuntuu, että paine tuottaa hyvää tekstiä helpottaa. Hänellä on myös kirjoittamiseen liittyvä rituaali. Aamulla ennen kirjoittamiseen ryhtymistä hän polttaa tupakan ja illalla toisen, kun kirjoittaminen on valmis. Ei terveellisin rutiini, mutta se on hänen rituaalinsa. Aamuisin hän kirjoittaa sen, mitä yöllä on tullut mieleen (milloin hän nukkuu?), sekä korjaa edellisen päivän tekstejä. Sitten hän pakottaa itsensä kirjoittamaan uutta tekstiä 45 minuuttia. Härkönen huomauttaa, että kirjoittaminen on fyysistä työtä: hartiat menevät jumiin ja hiirikäsi saattaa vaivata. On pidettävä huolta fysiikasta liikunnalla ja hieronnalla, ja muistettava venytellä. Tämä osuus kirjoittamisesta saa liian vähän huomiota. Kirjoittaminen on sekä ajattelua, mutta myös fyysistä työtä käsillä. Jos kehostaan ei pidä huolta, kirjoittaminen ja ajattelu voivat kärsiä. Härkönen kirjoittaa järjestelmällisesti luku kerrallaan, mutta taustatyöhön on saattanut ennen kirjoittamisprosessia kulua puolikin vuotta. Kiinnostava huomio on, että mieluiten hän kirjoittaa dialogia, mutta hän inhoaa ”kaiken säälän” kirjoittamista ympärille, kuten maisemien, sään tai ympäristön kuvausta.

Samassa kirjassa on toisenlainen kuvaus Risto Isomäestä. Hän puolestaan kokee, ettei kirjoittamista voi pakottaa. Hän saattaa kirjoittaa myöhään yöhön ja nukkua hyvin vähän, jos kirjoittaminen sujuu. Hänellä on myös usein useampia teoksia kesken, jotka ovat erilaisissa vaiheissa. Yksi saattaa odottaa taustatyön valmistumista, toinen on vasta hakemassa hahmoaan, ja kolmatta hän varsinaisesti kirjoittaa. Kun Anna-Leenä Härkönen pitää yleensä lomaa kesällä, niin Risto Isomäki puolestaan aloittaa uuden kirjansa aina kesällä. Hän kirjoittaa usein mökillään Asikkalassa, puhelin äänettömällä ja ilman internettiä, mahdollisimman rauhassa. Isomäki kokee, että kirjoittaminen on ollut hänen työtään aina, ja hän haluaa olla vapaa kirjailija, oman aikansa herra. Hän tiesi jo aivan pienenä poikana, että hänestä tulee kirjailija.

Anneli Kanto työskentelee puolestaan niin, että hän ikään kuin huijaa itsensä kirjoittamaan. Hän kertoo haastattelussa (Pehkonen, 2018) uskottelevansa itselleen, että tekee vain ”tällaisia sormiharjoituksia”, jotta kirjoittamisen tuska ja vaikeus helpottavat. Hänestä alku on vaikea, sillä pitää tehdä paljon päätöksiä liittyen tekstin tyyliin, aikamuotoon, kertojaan tai kertojiin, rakenteeseen ja niin edelleen. Hänellä on tarkka rytmi: neljä liuskaa päivässä. Tämän hän kalenteroi itselleen ja laskee siitä, milloin ensimmäinen versio on valmiina. Kanto myös lopettaa kirjoittamisensa niin, että se jää aina kesken. Seuraavana päivänä on helpompi jatkaa. Kirjoittamisen apuna hän käyttää piirroksia, visualisointia ja erilaisia ajatuskarttoja. Hän ei välttämättä kirjoita käsikirjoitusta alusta loppuun, vaan saattaa aloittaa keskeltä. Kanto tekee paljon taustatyötä, mutta varoittaa uppoamasta siihen liikaa, sillä materiaalia aiheeseen kuin aiheeseen saattaa löytyä aina vain lisää. Lopulta on vain lopetettava taustatyö ja aloitettava itse kirjoittaminen. Anneli Kannolla on myös hieno huomio:

”Kun huomaa siirtelevänsä eestaas jotain nyt- sanaa, se on merkki, että aika valmista on. Tekstiähän voisi hioa loppumattomiin, mutta minä tavoittelen ennemminkin riittävän hyvää. Jos lepuuttaisin tekstiä vuoden ja saisin sitä ehkä 7% paremmaksi, niin kannattaako? Ei minusta.”

Samassa kirjassa taas runoilija ja näyttämö- sekä laulutekstejä kirjoittava Jukka Itkonen kertoo nappaavansa runot ilmasta. Lisäksi hän kirjoittaa päiväkirjaa missä milloinkin sattuu olemaan. Hän ei etene johdonmukaisesti pidemmissäkään teksteissä alusta loppuun, vaan saattaa kirjoittaa lopusta kohti alkua. Itkonen suosii aluksi käsin kirjoittamista, jota hän pitää hengittämisen rytminä, ja rytmi on runoissa erityisen tärkeää. Hän korostaa, että kirjailijan työ

on käsityöläisyyttä: kirjailija kirjoittaa kynällä ja maalari maalaa pensselillä. Itkoselle kävelyllä on iso merkitys kirjoittamisen kannalta, sillä kävelyllä on rytmi, joka avaa mieltä vastaanottavaisemmaksi. Hän on myös sikäli poikkeava kirjoittaja, että hän ei halua runoilleen esilukijoita. Sanoituksia hän sen sijaan käy läpi sen artistin kanssa, jolle ne on tarkoitettu. Jukka Itkonen ei ole opiskellut kirjoittamista, hän kertoo vain kirjoittaneensa. Hänen mielestään kirjoittamista on vaikea opettaa. Itkonen korostaa jokaisen omaa tapaa kirjoittaa, joten hänestä ei voi määritellä juuri ”oikeaa” kirjoittamista.

Esimerkkejä erilaisista tavoista ja menetelmistä kirjoittaa löytyisi loputtomiin, ja eri aikoina on ollut erilaisia tapoja kirjoittaa ja tuottaa tekstiä. Mitä enemmän eri kirjailijoiden työskentelytapoihin perehtyy, sitä paremmin huomaa, ettei yhtä yksittäistä, ehdottomasti toimivaa tapaa kirjoittaa ole. On vain erilaisia tapoja, joista yhtäläisyytenä voisi mainita sinnikkään kirjoittamisen, joka jatkuu - jos ei nyt ihan joka päivä - niin suurimman osan päivistä, ellei sitten kyse ole taustatutkimuksen tekemisestä tai ajatteluprosessista kirjoittamisen takana. Jokainen kirjoittaja ja kirjailija tuntuu kehittävän juuri itselleen ja omaan persoonaansa sekä elämäänsä parhaiten sopivat työtavat, ja ne selvästi voivat muuttua ajan, paikan, elämäntilanteen ja ympäristön muuttuessa. Siksi ajattelen, että minunkin on vain etsittävä itselleni sopivimmat tavat kirjoittaa, ja toivon oppimispäiväkirjan sekä työpäiväkirjan paljastavan sellaisia kirjoittamiseen liittyviä asioita, joita en ole tähän mennessä itse huomannut. On kiinnostavaa tutkia omia prosessejaan sisältäpäin.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset ja työn tavoitteet

Tutkin kandityössäni oman taiteellisen prosessin etenemistä. Taiteellinen prosessini sisältää tarkemmin määriteltynä luovan tietokirjan käsikirjoituksen aiheenvalintaprosessia, kirjoitusprosessin käynnistämistä, taustamateriaalin keräämistä ja miten teen aiheen sekä taustamateriaalin rajausta. Tarkoitus on pureutua myös näiden kaikkien ongelmakohtiin sekä niihin hetkiin, kun syntyy mahdollisia oivalluksia. Yhden ihmisen taiteellisen prosessin tutkiminen avaa ikkunoita myös muiden vastaavassa kulttuurissa elävien ihmisten tapaan rakentaa ja kirjoittaa tekstejä, etenkin tietotekstejä.

Keskeinen tutkimuskysymykseni on, *mitä havaintoja syntyy, kun kasaan luovan tietokirjan tekstiä?* Lisäkysymyksinä ovat: *millaisia ongelmia tekstin tai sen tuottamisen kanssa esiintyi ja miten ongelmia selvitettiin? Mitä mahdollisia oivalluksia löysin kirjoitusmatkalla?*

Haluan tutkimuksellani selvittää perussyitä kirjoittajan tavoille etsiä ja löytää toimivia tapoja rakentaa luovan tietokirjan käsikirjoituksen alustava juoni, kappalejako, tekstin sekä taustamateriaalin rajaaminen järkeväksi kokonaisuudeksi.

Uusien aineistojen kokoamista voidaan nimittää etnografiseksi aineistontuottamiseksi, jossa aineistoa tuotetaan kenttätöissä havainnoiden, osallistuen itse ja haastatteluja tehden, mikäli aiheesta voidaan haastatella henkilöitä. Näiden erilaisten havaintojen pohjalta voidaan kirjoittaa kenttäpäiväkirjaa, tai työpäiväkirjaa, joka edellyttää tutkijan pysähtymistä

pohtimaan, refleктоimaan ja kirjoittamaan omia kokemuksiaan ja tutkimuksiaan tutkimus- ja kirjoitusprosessin aikana. (Mahlmäki, 2017, s. 49-78).

Luovassa tietokirjoittamisessa ja etnografisessa lähestymistavassa on paljon yhteistä, etenkin niissä tavoissa, joilla aineisto kootaan (Mahlmäki, 2017, s. 49-78). Samalla tapaa tutkiva ote on sekä luovan tietokirjan käsikirjoituksessa että osin myös tässä kandidaattitutkimuksessani, joka tutkii prosesseja. Etnografinen kehys tarkoittaa, että katson kandidaattitutkimustani sellaisen linssien läpi, jossa yritetään tehdä ymmärrettäväksi ympäröivää kulttuurista ja sosiaalista maailmaa, missä tutkimusta tehdään tutkittavien keskuudessa, eli tässä tapauksessa yhden henkilön, itseni kautta (Coffey, 2018). Etnografinen kehys määrittää kulttuurin yleisiä käytänteitä, yleisiä arvoja ja uskomuksia sekä jaettuja kokemuksia, jotka auttavat kulttuurin jäseniä sekä sen ulkopuolisia ymmärtämään paremmin tätä kulttuuria. Tutkijat eivät siis elä eristyksissä tyhjiössä. (Ellis, Adams & Bochner, 2011).

Etnografialla ja teksteillä on erityinen suhde. Muistiinpanot, työpäiväkirjat, päiväkirjat ja haastattelujen litteroinnit tuottavat etnografista tutkimusmateriaalia. Sen juuret ovat antropologiassa, mutta se on laajentunut kauas pois alkuperäisestä maaperästään (Karjula, 2022).

3.2 Autoetnografia tutkimusmenetelmänä

Etnografinen tutkimuskehys supistuu tässä tutkimuksessa yhteen henkilöön, eli itseeni. Näin ollen tutkimusmenetelmänä tulen käyttämään autoetnografiaa, jossa omat henkilökohtaiset kokemukset toimivat tutkimuksen kohteena tuottaen tietoa laajemmin kulttuurisista kokemuksista ja ympäristöstä. Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkijalla on rajattomat mahdollisuudet sen suhteen, miten persoonalliset kokemukset vaikuttavat tutkimusprosessiin. Tutkija päättää kuka, mitä, milloin, missä ja kuinka tutkitaan – päätöksiä, joita yleensä tekee viranomaisen eettisten lainsäädäntövaatimusten mukaisesti, kun kyseessä on laajempi joukko, jota on tarkoitus tutkia. (Ellis, Adams & Bochner, 2011). Autoetnografia tutkimusmenetelmänä täyttää sen tyhjiön, mikä perinteisissä tutkimusmenetelmissä jää täyttämättä: tutkija itse. Tutkijan oma ääni ei yleensä ole tutkimuksessa mukana, tutkija on häivytetty ulos mm. passiivien avulla sekä välttämällä henkilökohtaisia kokemuksia ja niistä kirjoittamista. Autoetnografisessa tutkimuksessa perusyksikköjä on vain yksi: tutkija itse muodostaa tutkimuksen kohteen ja sen tutkijan (Cooper & Lilyea, 2021).

Autoetnografiassa tutkimuksen kohteena ovat tutkijan kokemukset, johon sisältyvät lisäksi erilaiset rajattuun aiheeseen liittyvät tunteet, reflektiot, havainnot, ajatukset, muistot, mieleen tulevat kysymykset, käsitykset ja uskomukset. Tutkimusmateriaalina toimivat tutkimusaiheeseen liittyvät päiväkirjat, valokuvat, kirjeet, sähköpostit, erilaiset raportit tai juridiset päätökset sekä muu materiaali, jota tutkijalla on käytössään (Cooper & Lilyea, 2021). Autoetnografiaa käyttävät tutkijat huomioivat myös ”totuuden”, joka on muuttuva ajassa ja paikassa, ja riippuvainen muistelijan muistoista, uskomuksista, kokemuksista, ympäröivästä maailmasta ja kulttuurista, mutta myös käytetystä kielestä (Ellis, Adams & Bochner, 2011).

Autoetnografia on omaelämäkerrallisen tutkimuksen tekemisen tapa, jossa tutkija analysoi materiaaliaan laadullisen tutkimuksen keinoin. Tuloksena syntyy autoetnografista tietoa, joka kertoo ihmiselämän ainutlaatuisuudesta, mutta on myös sitä kautta yleistettävää. Se on erityisen hyvä tutkimusmenetelmä sellaisten aiheiden tutkimiseen, joita on hankala tutkia muutoin (Uotinen, 2014, s. 217–235 sekä Lapadat, 2017, s. 589–603). Tutkijat, jotka käyttävät autoetnografiaa tutkimusmenetelmänään tarjoavat sisäpiiritietoa kulttuurillisista ilmiöistä ja kokemuksesta, joissa myös kuvataan ja kritisoidaan kulttuurisia normeja ja käytänteitä. Näitä tietoja ei voisi kulttuurin ulkopuolelta toimiva tutkija tuottaa, sillä koska hän ei toimi kyseisessä kulttuurissa, ei hän näin ollen ole tietoinen kyseisen kulttuurin kaikista ulottuvuuksista (Adams, Jones & Ellis, 2014).

Autoetnografista tutkimusmenetelmää toisaalta arvostellaan sen henkilökohtaisuuden vuoksi. Esimerkiksi väitöskirjatutkimukseksi saakka autoetnografisen lähestymistavan kolmena suurimpana haasteena pidetään 1) oman äänen löytämistä, 2) yliopistojen erilaiset asenteet ja käytänteet tutkimusmenetelmää kohtaan sekä 3) kuinka pätevänä tutkimusmenetelmänä autoetnografiaa yleisesti pidetään (Forber- Pratt, 2015). Autoetnografinen tutkimus onkin henkilökohtaisuudessaan varsin poikkeava tutkimustapa akateemisessa maailmassa, jossa objektiivisuutta on pidetty tärkeänä. Autoetnografia kulkeekin osin taiteessa, osin tieteessä ja niiden rajankäynti on epätarkkaa, jossa auto, eli henkilö itse ja etno, eli kulttuuri, käyvät vuoropuhelua. Yhdessä nämä muodostavat enemmän kuin erikseen. Autoetnografisissa tutkimuksissa on konkreettista toimintaa, keskusteluja, tunteita, henkisyyttä ja itsetietoisuuttakin, joissa tarinat ovat osana historiallisia, kulttuuria ja sosiaalisia rakenteita (Scott-Hoy & Ellis, 2007).

3.3 Sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analysoinnissa. Aineistoa luokitellaan selkeyttämiseksi, ja tarkoituksena on siten helpompi tulkittavuus. Näin luokitellusta aineistosta saadaan esille tärkeitä ja oleellisia ilmiöitä sekä käsitteitä (Eskola & Suoranta, 1998). Sisällönanalyysiä käytetään myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa saatujen tulosten erittelyyn.

Keskeinen ajatus sisällönanalyysissä on tiivistää ja luokitella suuria tekstimassoja etsimällä käsiteltävästä aineistosta löytyviä toistuvia rakenteita, sääntöjä, sanoja tai muuta arvioinnin kohteena olevaa. Näin aineisto saadaan yksinkertaisempaan ja helpommin tulkittavaan muotoon. Yleistä on, että saatua luokiteltua aineistoa käsitellään samoin kuin numeerista aineistoa. Tähän kohdistuu myös kritiikki sisällönanalyysiä kohtaan: laadullista aineistoa käsitellään määrälliseen analyysin keinoin. Sisällönanalyysissä luokittelu tyypistää aineiston suoraviivaisesti, ja usein se tarkoittaa esimerkiksi sanojen määrän, toistumistiheyden laskemista. Sisällönanalyysissä on sisällä oletus, että kun aineistoa pilkotaan pieniin osiin ja luokitellaan, aineisto tarjoaa ratkaisun kysymykseen tai kysymyksiin. Syntyy ikään kuin ”koodia”, jolla sitten analysoidaan aineistoa. Tämä koodi on yleensä sanoja, erilaisia merkkejä ja merkityksiä (Salo, 2015 s. 166-190).

Sisällönanalyysi on kuitenkin oikein käytettynä hyvä menetelmä kielellisten aineistojen tutkimukseen. Tutkimusongelma ja teoreettinen viitekehys ovat lähtökohtana sisältöluokkien valinnalle ja määrittelylle. Sisältöluokat voidaan rakentaa tutkittavan aineiston pohjalta, tai ne voidaan muodostaa ulkopuolista käsitejärjestelmää, viitekehystä tai teoriaa käyttäen. Laadullisessa sisällönanalyysissä ollaan kiinnostuneita tutkittavaan aiheeseen liittyvistä sisällöllisistä merkityksistä, jossa aineiston analysointi ei ole tutkimusprosessin viimeinen vaihe, vaan tutkimusprosessia kuvaa syklisyys. Aineiston kerääminen ja analysointi ovat keskustelussa toistensa kanssa, ja analysointi voi alkaa aineiston keruuvaiheessa (Seitamaa-Hakkarainen, 2014).

Aineiston analyysi aloitetaan tavallisesti lukemalla aineisto. Sen jälkeen määritellään analyysiyksiköt (esimerkiksi ajatukset, lauseet, sanat tms.), ja seuraavaksi aineisto pilkotaan analyysiyksiköiden kokoisiin paloihin ja erotetaan omille riveilleen. Tämän jälkeen luodaan luokittelujärjestelmä ja luokittelurunko, joiden pohjalla on sekä aineisto, että teoria. Sitten

koodataan aineisto luokittelurungon mukaan joko sanallisin tai numeerisin koodein, jotka sitten taulukoidaan taulukointiohjelmaan (esimerkiksi Excel). Tämän jälkeen on raportoinnin vuoro (Tuomi, & Sarajärvi, 2018 sekä Seitamaa-Hakkarainen, 2014).

Teemoittain etenevä sisällönanalyysi voi perustua joko 1) induktiiviseen eli aineistolähtöiseen analyysiin tai 2) deduktiiviseen eli teorialähtöiseen analyysiin. Aineistoa voidaan koodata joko 1) semanttisesti, eli kuvailevasti, tai 2) latentisti, piilevästi tai tulkitsevasti koodatusti. Teemojen muodostamisen apuna voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, muun muassa käsitekarttoja, taulukoita tai muuta teemojen luokittelua helpottavaa menetelmää (Tuomi & Sarajärvi, 2018 sekä Terry, Hayfield, Clarke & Braun, 2017).

Käytän tässä kandiditkimuksessani temaattista sisällönanalyysiä prosessipäiväkirjastani. Lähtökohta on induktiivinen, eli se lähtee liikkeelle yksittäisiä havaintojoukoista kohti yleisempää, sekä semanttinen, kuvaileva. Aineiston koodaaminen tapahtuu taulukoinnin avulla. Taulukoiden pohjana on prosessipäiväkirjan lukemisen ja analysoinnin perusteella luodut luokitteluluokat, joista siis muodostuvat analyysiyksiköt. Tässä vaiheessa tapahtuu aineiston pelkistäminen ja koodaus. Pelkistämisen jälkeen ryhmittelen koodattua dataa, ja etsin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Näitä alaluokkia voin sitten yhdistellä yläluokiksi ja/tai pääluokiksi. Käsitteellistämässä erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja voidaan muodostaa teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Koko aineistoa ja siitä saatavia johtopäätöksiä tarkastelen autoetnografisesta lähestymiskulmasta, jossa koko analyysiprosessin ajan aineisto ja teoria käyvät syklistä vuoropuhelua.

4 OPPIMIS- JA TYÖPÄIVÄKIRJA MUODOSTAVAT PROSESSIPÄIVÄKIRJAN – MITÄ SE KERTOO ?

4.1 Aineistona prosessipäiväkirja/työpäiväkirja

Materiaalina tässä tutkimuksessa toimivat käsikirjoituksen alusta saakka kirjoitettu oppimispäiväkirja toiseen kirjoittamisen kurssiin, sekä työpäiväkirja, jota on alettu kirjoittaa myöhemmin. Oppimispäiväkirja ja työpäiväkirja muodostavat yhdessä prosessipäiväkirjan. Käytän tätä nimitystä, sillä ne kuvaavat saman käsikirjoituksen synnytys- ja kirjoitusprosessia. Prosessipäiväkirjaa on kirjoitettu aikavälillä 14.1.2022 - 31.1.2023. Prosessipäiväkirjassa on yhteensä 29 eri päivämäärää, joissa kirjoitusta on noin puolesta sivusta (A5 tai A4) lähes kymmeneen sivuun tekstiä per kirjoituskerta. Prosessipäiväkirjassa keskitytään kirjoitusprosessin kuvaamiseen, unohtamatta kirjoittamisen ulkopuolisia asioita, sillä ne vaikuttavat kirjoittamiseen väistämättä.

Prosessipäiväkirja tai työpäiväkirja, on monilla luovilla aloilla työskentelyn apuväline. Maria Peura (2012) kuvaa (kirjassaan Antaumuksella keskeneräinen) työpäiväkirjassaan huomioitaan häpeästä, jota hänestä kirjoittamiseen liittyy paljon, koska kirjoittaminen on henkilökohtaisesti niin paljastavaa. Hän käytti työpäiväkirjaansa tutkiakseen miten sen kirjoittaminen vaikuttaa romanin kirjoitusprosessiin. Kirjoittajien keskuudessa yksi tunnetuimpia päiväkirjamuotoja on Julia Cameronin (1992, uudistettu laitos 2016) aamusivut, jossa heti herättyä kirjoitetaan kolme sivua mieleen tulevaa tekstiä. Menetelmä ei ole varsinaisesti työpäiväkirja, mutta siinä on samoja piirteitä: kirjoittamalla herätetään luovuutta, ajatuksia, pohdintaa, asioiden

yhdistämistä. Työpäiväkirjaa kirjoittamisesta voi pitää hyvin systemaattisestikin, kuten Emilia Karjula (2014, s.169) kirjassa Kirjoittamisen Taide & Taito kuvaa:

”Jokaisen yhtä kahvikupillista pitemmän kirjoitushetken jälkeen merkitsen käsikirjoituskenttäpäiväkirjaani mitä tein: kuinka kauan ja mihin aikaan päivästä kirjoitin, miten tarina eteni, sainko uusia oivalluksia. Merkitsen muistiin myös kirjoittamisvireyteeni liittyviä seikkoja.

Tarkalla kirjaamisellaan Karjula pyrkii selvittämään työskentelyään parhaiten edistävät tekijät ja asiat. Työpäiväkirja auttaa näin muistamisessa, hahmottamisessa, erilaisten taiteelliseen prosessiin liittyvien ajatusten, ideoiden, muistiinpanojen, tunnelmien sekä aikataulutukseen liittyvissä asioissa.

Työpäiväkirja voi olla myös hyvin yksityiskohtainen, perusteellinen, lähes romaanimuotoon rakennettu (ja korjattu), täynnä tietoa ja aineistoa kirjoitettavaan teokseen, sisältäen paljon pohdintoja ja ohjeita kirjoittamiseen ja kirjailijuuteen. Tällaisesta työpäiväkirjasta on hyvä esimerkki netistä ilmaiseksi saatava Työpäiväkirja Frau (Rannela, 2016). Työpäiväkirja voi olla muutakin kuin perinteinen muistivihko, muistikirja tai tiedosto tietokoneella. Se voi olla myös blogi, tai jokin muu virtuaalinen versio, joka sallii myös kuvien ja videoiden käytön sekä jakamisen muille helposti. Sellainen on esimerkiksi kirjailija Marissa Mehrillä, jonka työpäiväkirja on kaikille avoin blogi (<http://marissamehr.com/2018/04/07/tyopaivakirja-1-haapsalu/>).

Työpäiväkirjojen merkitys on yksilöllinen, ja tapa kirjoittaa niitä persoonallinen. Työpäiväkirjojen henkilökohtaisuus voi helpottaa itse kirjoittamisen prosessia ja sen hahmottamista. Ainakin se lisää itsetuntemusta, jolloin kirjoittaja voi kirjoittaa uskottavampaa fiktiivistä proosaa. Kirjoittamisen yhtenä tarkoituksena on helpottaa kirjoittajan pääsyä omaan tunne- ja ajatusmaailmaansa, jossa ei enää olla vain tekstin pinnalla, vaan tuntemuksissa ja siten tunteiden ja tekstin välimaastossa. Ellei yhteyttä omaan itseen ja omaan sisäisyyteen ole, on vaikea virittäytyä kirjoittamaan vaikkapa hyvää dialogia (Kosonen, 2014).

4.2 Mistä prosessipäiväkirja kertoo?

Mitä kaikkea prosessipäiväkirjani paljastaa aseteltuja tutkimuskysymyksiä ajatellen? Tutkin luovan tietokirjan tekstin ja sen rakentamisen synnytysprosessia. Prosessipäiväkirjaani olen kirjannut käsikirjoitukseen, mutta myös elämäni yleensä liittyviä ajatuksia ja ideoita, oivalluksia, aineistonkeruuseen ja sen pohdintaan liittyviä seikkoja, kirjoittamismaneereitani ja kirjoittamiseen liittyviä ongelmia.

Itse käsikirjoitus on vielä raakavaiheessa, jossa tällä hetkellä alustava runko on valmiina, mutta itse tekstiä ei ole vielä kirjoitettu kertaakaan läpi. En myöskään vielä tiedä miten käsikirjoitus tulee loppumaan. Tekstiä kertyy vähitellen. Tätä kandidaatintutkielmaa tehdessäni sivuja Scrivener- ohjelmasta ulosotettaessa on tässä vaiheessa noin 80 sivua. Käsikirjoituksella ei ole vielä vakiintunutta nimeä, mutta työnimi sillä on jo pelkästään senkin vuoksi, että löydän sen tiedostoista. Käsikirjoitus kulkee tällä hetkellä nimellä *Vainojen virmat, oi vaietkaa!* Nimi on suoraan Kainuun maakuntalaulun yhden säkeistön sanoista, mutta se viittaa myös suoraan itse sisältöön. Käsikirjoitus kertoo isosetäni Kusti Partasen tarinaa 1920- ja 1930-luvuilta, toisena aikatasona on nykyaika, ja molemmissa aikatasoissa keskiössä on pienen ihmisen osa isojen muutosten keskellä sekä Venäjän ikiaikainen propaganda. Kustin matka Sotkamosta vei ensin Amerikkaan, josta hänet agitoitiin Neuvosto-Karjalaan, missä hän myöhemmin kohtasi loppunsaakin. Minulla on Sortavalan alueella sukulaisia, jotka ovat Kustin ja hänen suomalaisen vaimonsa jälkeläisiä. Kusti ja hänen vaimonsa päätyivät Neuvosto-Karjalaan propagandan uhreina. Toista aikatasoa kuljetan nykyajassa, Ukrainan sodassa, ukrainalaisissa pakolaisissa, omissa ja muiden tuntemuksissa, mutta ennen kaikkea vastaavassa Venäjän harjoittaman propagandan maailmassa kuin tuolloin lähes sata vuotta sitten. Kirjoittaminen on hidasta, koska taustamateriaalin läpikäyminen on työlästä ja sitä on paljon. Olen kirjoittanut tarkkaan kukin kappaleen loppuun käyttämäni lähdemateriaalin, mutta itse tekstiin niitä en ole numeroinut, koska kyseessä on luova tietokirja.

4.3 Mitä prosessipäiväkirja paljastaa?

Käytin temaattista sisällönanalyysiä prosessipäiväkirjan analysointiin. Luin ensin sekä oppimispäiväkirjan että työpäiväkirjan läpi, tein niistä muistiinpanoja, alleviivauksia sekä erilaisia huomioita. Sitten kirjasin Excel-taulukkoon jokaisen päivämäärän, jolloin muistiinpanoja oli tehty. Niitä kertyi 29 kappaletta. Kirjoitin viereen ydinsisällön näistä päiväkirjoista ja muodostin alustavan luokittelun muistiinpanoille. Sitten annoin aineiston koodaamisen olla ja muhia alitajunnassani. Muutaman päivän päästä avasin taulukon uudelleen ja muokkasin sisältöä kuvaavat luokat tarkemmin ja lyhyemmin. Kaiken kaikkiaan taulukointi tuotti 6 sivua materiaalia (Liite 1).

Ensimmäinen tulos analyysistäni ovat luomani luokitteluluokat. Niiksi muodostuivat seuraavat: *Kirjoittamisen esteet*, *Milloin kirjoittaa*, *Mistä kirjoittaa*, *Kirjoittajan maneerit*, *Kirjoittajaidentiteetti*, *Aineisto*, *Rajaus*, *Aihe ja Rakenne*. Liitteen 1 mukaisen ydinsisällön luokittelun perusteella laskin kuinka usein kukin luokittelukoodi, eli tässä aineistossa aihe, esiintyy aineistossani. Olen järjestänyt ne siten, että ylimpänä ovat useimmiten esiintyvät luokat. Luokitusten nimet sekä esiintyvyys näkyvät seuraavassa taulukossa:

TAULUKKO 1 Luokitusten nimet ja esiintyvyys

Luokitusten nimet	Esiintyvyys
Aineisto	15
Kirjoittamisen esteet	14
Rajaus	12
Kirjoittajaidentiteetti	12
Milloin kirjoittaa	9
Aihe	7
Miten kirjoittaa	7
Rakenne	6
Mistä kirjoittaa	6
Kirjoittajan maneerit	2

Kaikkein eniten kirjauksia ja ajatuksia olen kirjoittanut *aineistoon* liittyen (15 kappaletta, 16,7% aiheista). Olen näissä muistiinpanoissani kirjoittanut suoraan esimerkiksi aineistona käyttämäni elokuvien, dokumenttien, uutisten, sanomalehtien, lehtileikkeiden, taustakirjallisuuden, sähköpostien, valokuvien ja muun materiaalin käyttöä koskevia ajatuksia,

muistiinpanoja, yhteenvedoja, sekä oivalluksia. Näiden avulla olen koettanut hahmottaa käsikirjoituksen rakenteen ja juonen kasaamista, kappalejakoa ja mitä kuhunkin kappaleeseen tulen sisällyttämään, sekä rajausta. Lisäksi tarkoitus on ollut suunnitella ja hahmotella aineiston rajaamista, sillä Ukrainan sodasta on paljon aineistoa saatavissa, eikä kaikkea materiaalia ole mahdollista käydä läpi. Tässä yksi lainaus prosessipäiväkirjastani:

”Yle Areenasta löytyi puolen tunnin dokumentti ”Muisti – Punalipun kantajat”- dokumentti. Juuri Kustin kaltaisista, ensin Amerikkaan menneistä ja sieltä Neuvostoliittoon agitoiduista. Kirjaan muistiin kaikki havainnot dokumentista!”

Kuitenkin prosessipäiväkirjassani on lähes yhtä paljon kirjauksia ja erilaista pohdintaa kirjoittamisesta haittaavista, lamauttavista sekä estävistä tekijöistä (14 merkintää, 15,6% kirjauksista). Olen nimennyt nämä luokkaan *kirjoittamisen esteet*. Tämä luokittelun tulos ei yllättänyt minua, itse asiassa ajattelin kaikkein eniten löytyvän kirjoittamista ja ajatuksia tästä aiheesta. Minulla on suuria vaikeuksia löytää rakkaalle kirjoittamiselleni aikaa (kirjoitan juuri nytkin täydessä junassa, epämukavassa asennossa). Suurin osa kirjoittamisen esteistä ja maininnoista niistä ei kohdallani liity siihen, ettenkö haluaisi kirjoittaa, vaan siihen, etten pysty kirjoittamaan, vaikka haluaisin. Kirjoitan kun siihen on vain tilaisuus. Omat kirjoittamisen esteeni, prosessipäiväkirjan perusteella, ovat osin itseni ulkopuolisia, enkä kaikkiin niihin voi itse vaikuttaa. Yksi taas on sellainen, joka liittyy henkilökohtaisesti itseni, mutta en voi siihen täysin vaikuttaa. Kirjauksista paljastuu selkeästi kirjoittamista estäviksi asioiksi seuraavat (näistä on useita tai lukuisia mainintoja):

Itseni ulkopuoliset asiat, joihin en voi vaikuttaa:

- vaativa palkkatyö vie aikaa ja energiaa, iltaisin on runsaasti työpalavereita aikaerojen vuoksi – työllä maksetaan laskut!
- läheisillä on parantumattomia sairauksia, joissa on oltava tukena
- perhepiirissä on vaikeita asioita, jotka tulevat itseni ulkopuolelta
- minulla on useita lapsia, jotka ovat hyvin eri-ikäisiä (aikuisesta alle kouluikäiseen), ja heidän asioissaan on paljon tekemistä
- välttämättömän kotityön määrä, jota ilman ei elämä toimi (ruoka, pyykki, siivous, metatyö – jaettunakin niitä jää itselleni paljon).

Itseni sisäiset asiat, joihin en voi vaikuttaa:

- sairaus, jonka diagnoosi on uusi ja vaatii totuttelua, vie energiaa ja jaksamista.

Ymmärrän prosessipäiväkirjaa lukiessani, että on suorastaan ihme joissakin kohtaa, etten ole luovuttanut ja jättänyt kirjoittamista sekä kirjoittamisen opintoja hyllylle tai lopettanut niitä. Olen ajatellut olevani tehoton, aivan liian hidas, epäjärjestelmällinen ja onneton aikataulujen kanssa. Prosessipäiväkirja asettaa nämä kaikki ajatukseni eri valoon. Elämäni on yksinkertaisesti todella täyttä ja epäilen, että lepäämiseen sekä palautumiseen ei jää aikaa tarpeeksi. Siitä kielisi uudehko diagnoosinikin. Aiheeseen liittyen olen kirjannut 16.1.2023 seuraavaa (pätkä päivän kirjoituksesta):

”Ei etene. Ainoa, mitä pystyn päivittäin tekemään, on kerätä aineistoa sähköpostiin. Uutisia ja erilaisia selvityksiä Ukrainan sodan tilanteesta.”

Kolmanneksi eniten kirjauksia on kahdesta eri aiheesta, eli luokasta: *rajaus* ja *kirjoittajaidentiteetti*. Näitä molempia on kumpaakin 12 kirjausta (13,3% kaikista kirjauksista). *Rajauksen* kohdalla olen pohtinut miten rajaan aineistoa, ja miten paljon käyttää aikaa sekä energiaa aineiston etsimiseen ja lukemiseen. Historiallisesta aikakaudesta on vähemmän ja vaikeammin etsittävää aineistoa. Kustista on vain niukasti aineistoa ja uusien, tarkentavien tietojen saaminen sukulaisilta Sortavalan alueelta loppui Ukrainan sotaan. Sukulaisellani oli tarkoitus mennä keväällä 2022 Pietarin arkistoon selvittämään lisää tietoja. Mutta sodan puhjettua se ei enää ole mahdollista, sillä Neuvostoliitossa Stalinin vainoissa tapettujen suomalaisten kohtalot ovat poliittisesti arka aihe. Nykyisessä venäläisessä propagandassa koko asia on käännetty toisinpäin: täsmälleen sama määrä tapettuja suomalaisia onkin muuttunut venäläisiksi tapetuiksi hieman myöhemmin, toisessa maailmansodassa Karjalan alueella keskitysleireissä (Paananen, Iltasanomat 7.11.2019). Epäilen, että kaikki se tieto, mikä olisi voinut olla ennen sotaa saatavilla Pietarista, on yksinkertaisesti tuhottu, sillä todisteita ei haluta jättää. Kustin tutkiminen voisi olla vaarallista sukulaisille Sortavalan alueella, joten tämänhetkisen tiedon varassa näyttää, ettei enempää aineistoa ole Kusti Partasesta saatavilla. Käytän sitä mitä on.

Eniten Kustista on tietoja hänen elämästään Suomessa ennen hänen lähtöään. Olen haastatellut 89-vuotiasta tatiäni, tutkinut häneltä löytyneitä valokuvia, asiakirjoja ja kirjeitä, sekä lukenut toisen isoenoni kaksi kirjaa (hän toimi aikoinaan Suomessa maatalousministerinä), joissa on Kusti-veljestä muistelmia. Tässä pieni pätkä käsikirjoituksen historiallisesta ajasta:

”Kusti siirtyy pakkaamaan tuohireppuunsa vähät tavaransa, niiden pakkaamiseen ei kauaa mene. Hän pakkaa mukaansa myös oman onnenkalunsa, edesmenneen Murre-koiran varvasluun. Se menee kätevästi taskuun. Koira oli Kustille tärkeä, se oli eteenpäin pyrkivä, hyvä vahtikoira ja erinomainen metsästyskoira. Hän ei ole kertonut onnenhuusta muille, sillä luun voimaan uskominen on pakanallista, syvää menneisyyttä, mutta hän uskoo luonnon voimaan enemmän kuin ihmisen tänne tuomaan ristin voimaan. Muutoin hänellä on viemisiksi Amerikkaan lähinnä omat kätensä ja ruumiinsa, joilla hän aikoo tehdä työtä. Kehollaan hän aikoo saavuttaa varallisuutta, sen nuoruuden sitkeydellä ja voimalla.”

Aineiston rajaus historiallisesta kontekstista on ollut helpompaa kuin nykyajan osalta, sillä aineistoa Venäjän propagandasta ja Ukrainan sodasta on valtavasti. En ehdi käydä kaikkea mahdollista uutismateriaalia, dokumentteja, haastatteluja, raportteja, analyysyjä ja niin edelleen läpi. Nykyajan osalta minun on pakko tehdä rajausta.

Kirjoittajaidentiteettiä koskevia merkintöjä ja pohdintaa on yhtä paljon kuin rajausta koskevia. Olen miettinyt kirjoituksissani itseäni kirjoittajana, ja koen, että kirjoittaminen on minun tapani jäsentää maailmaa, enkä voisi luopua kirjoittamisesta. Mainitsen myös usein ajatuksen siitä, etten halua antaa periksi, vaikka välillä tuntuu mahdottomalta löytää aikaa kirjoittamiseen. Tästä ajanpuutteesta näytän tuntevan usein ahdistusta ja epätoivoa. Tässä yksi lainaus prosessipäiväkirjastani (2.1.2023):

”Kirjoittajaidentiteetti on minulla edelleen hakusessa. Nuorena kirjoitin runoja ja päiväkirjoja, pieniä novelleja ja muuta. Sitten en vuosikymmeniin tehnyt muuta kuin vain haaveilin kirjoittamisesta, kunnes yli 10 vuotta sitten aloitin uudelleen. Mutta tuntuu, että edistymiseni on ollut hidasta ja sisälläni oleva musta tunne tästä, kutsutaan sitä vaikka Mustaksi Aaveeksi, näyttää kasvaneen suuremmaksi ja suuremmaksi. Haluan sen karistaa sisuksistani, tiputtaa lattialle ja murskata korkokengilläni aivan muussiksi. Sellaisiksi murusiksi, että voin ne sitten puhalttaa tuulen mukana pois ja tuntea, kuinka helpotus ja rauha asettuvat tilalle. Näin kirjoittaminen vapautuisi. Minulle keskiössä onkin selvästi vapaa, oma aika, joka on vain omaa tekemistä varten. Kenties erityisesti sellaista tekemistä ja kirjoittamista varten, mitä ei ole aina etukäteen strukturoitu tai lastattu täyteen sillä painolastilla, että pitää ehdottomasti saada paljon aikaan, muuten aika on hukattu.”

Seuraavaksi merkinnät koskevat luokkia: *milloin kirjoittaa* (9 merkintää, 10% kirjauksista), *aihe* sekä *miten kirjoittaa* (molempia 7 merkintää, 7,8% kirjauksista). *Milloin kirjoittaa* kirjaukset liittyvät useimmat aikataulutukseen, jota olen koko prosessipäiväkirjan ajan tehnyt ja joutunut monta kertaa korjaamaan, muuttamaan ja uudistamaan. Huomioita on myös siitä, että yksinolo helpottaa kirjoittamista, kun ei ole mitään häiriötekijöitä. *Aiheeseen* liittyviä merkintöjä on eniten prosessipäiväkirjan alussa, kun vielä pohdin ja mietin aihetta sekä sen rajausta. Myöhemmin aiheeseen liittyviä kirjoituksia on vähemmän. *Miten kirjoittaa* taas on pohdinnan kohteena vasta myöhemmin prosessipäiväkirjassa, ja näissä kirjoituksissa pohdin mm. eri aistien käyttöä kirjoittamisessa sekä erilaisia perspektiivejä ja miljöön kuvaamisen tarkkuutta.

Viimeiset kolme luokkaa ovat *rakenne* ja *mistä kirjoittaa*, molemmista yhtä monta merkintää (6 merkintää, eli 6,7 % kirjauksista), sekä *kirjoittajan maneerit*, joista on kaksi merkintää (2,2% kirjauksista). Käsikirjoituksen *rakennetta*, eli miten jaottelen kappaleet, erotan ne toisistaan, missä järjestyksessä asioita käsittelen ja miten kuljetan kahta aikatasoa käsikirjoituksessa, pohdin pitkin prosessipäiväkirjan kirjoittamista. Rakenteen pohdinta näyttää jäävän siinä vaiheessa, kun saan kirjoitetulta käsikirjoitukselle synopsiksen sekä tehtyä Scriveneriin kunnan kappalejaon. Tämä tapahtuu tammikuussa 2023. Rakenteen kasaan saaminen helpottaa selvästi kirjoittamisen jatkamista.

Mistä kirjoittaa- luokan kirjoitukset liittyvät teeman pohdintaan, josta totean, että se voi muokkautua kirjoittamisen mukana. Näissä kirjoituksissa pohdin myös mitä kirjoitan keräämästäni aineistosta, termien sisältöä ja niiden rajaamista, sekä sananvapautta. Minua epäilyttää, onko aihe poliittisesti liian tulenarka juuri nyt ja etten asettaisi sukulaisiani Venäjällä vaaraan. Sananvapaus ei ole kaikkialla sama, ja kirjoittaminen voi joissakin olosuhteissa olla vaarallista. Kirjoitan 11.1.2023 seuraavaa prosessipäiväkirjassani:

”En tiedä, on alkanut epäilyttää, onko aiheeni liian vaarallinen kirjoitettavaksi. Eilen uutisissa spekulointiin siitä uhasta, että Venäjä hyökkäisi lähivuosina tänne Suomeen. Putinilla kun on visio ”Neuvostoliitto 2.0”-sta. Uskallanko kirjoittaa tästä ajasta? - - Tai ehkä pitää kirjoittaa, mutta jättää teksti odottamaan maailmantilanteen, tai edes Venäjän rauhoittumista, sodan loppumista sekä vallanvaihtoa. En halua saattaa ketään vaaraan kirjoituksillani, vaikka pidänkin sananvapautta todella arvokkaana asiana.”

Kirjoittajan maneeereita koskevissa maininnoissa pohdin ongelmallisia tapojani kirjoittajana: erilaisia päätteitä, joita helposti suosin, taipumuksiani käyttää tiettyjä sanoja liian usein, aloittaa virkkeitä ”ja”- sanalla, mokailuani yhdyssanoissa sekä tapaani ajatella fragmentaarisesti, mikä sotkee helposti logiikan isossa kuvassa. Olen listannut sivukaupalla kirjoittamisessani havaitsemiani persoonallisia ongelmia, joten olen paneutunut aiheeseen perusteellisesti, mutta merkintöjä ei ole kovin monilta eri päiviltä. Mitäpä sitä toistamaan itseään, kun omat maneerit ovat tiedossa.

Tein näistä kaikista luokista, tai kirjoittamisen aiheista, vielä yläkategoriat yhdistämällä aiheita nähdäkseni, *millaisia kirjoittamiseen liittyviä tekijöitä* prosessipäiväkirjassa yleisesti oli esillä. Luokittelin kaikki aiheet, eli luokat kolmeen kategoriaan: *kirjoittajan ympäristötekijät, kirjoittajan sisäiset tekijät ja kirjoitushankkeen tekijät*. Alla on taulukko näistä luokituksista (Taulukko 2).

TAULUKKO 2 Luokitusten yläkategoriat ja esiintyvyys

Luokitusten yläkategoriat	Sisältö	Esiintyvyys
Kirjoittajan ympäristötekijät	Kirjoittamisen esteet	14
Kirjoittajan sisäiset tekijät	Milloin kirjoittaa, mistä kirjoittaa, kirjoittajan maneerit, kirjoittajaidentiteetti	36
Kirjoitushankkeen tekijät	Aineisto, rajaus, aihe, rakenne	33

Taulukosta 2 voi nähdä, että kun aiheita yhdistellään, onkin suurin osa prosessipäiväkirjan sisällöstä kirjoittajan, eli itseni sisäisten tekijöiden pohdintaa. Olen pohtinut kirjoittamista monilta eri kannoilta, omia kirjoittamismaneereitani sekä kirjoittajaidentiteettiä. Mutta lähes yhtä paljon olen kirjoittanut kirjoitushankkeeseen liittyvistä seikoista, kuten aineistosta, sen rajaamisesta tai rakenteesta. Loppujen lopuksi tarkasteltuna ympäristötekijät jäävät jumbosijalle prosessipäiväkirjan kirjoituksista, vaikkakin yksittäisenä aiheena tarkasteltaessa kirjauksia on paljon. Olen monta päiväyksen jälkeistä tekstiä aloittanut ensin suremalla ajanpuutettani kirjoittamisen suhteen, sekä saattanut päivitellä hitauttani sekä aikataulujen pettämistä ja alkanut sitten kirjoittaa muista, suoraan kirjoittamiseen liittyvistä asioista.

4.4 Prosessipäiväkirjan oivallukset

Kaiken kaikkiaan olen prosessipäiväkirjaan kirjoittaessani havainnut, että vaikka olen ollut alituisen huolissani ajan riittävydestä ja aikataulujen pettämisestä, niin voin aina uudistaa ja korjata kirjoittamisaikatauluani, kirjoittaa pienissä pätkissä, kun vain mahdollista ja pyrkiä olemaan itselleni armollisempi.

Tammikuussa 2023 aloitin 100 päivän elämäntapamuutosprojektin (Kilpinen, 2023), johon määrittelin itselleni *kolme pientä muutosta*, jotka pyrin tekemään joka päivä tai joka arkipäivä. Jos jonakin päivänä en onnistu niissä, jatkan sitten seuraavana päivänä tyynesti siitä, mihin viimeksi jäin. Nämä kolme itseni kanssa sopimaani asiaa ovat:

- 1) kirjoitan joka päivä vähintään 30 minuuttia
- 2) kävelen jokainen arkipäivä vähintään 3 km (minulla on kävelymatto)
- 3) syön jokainen päivä vähintään kolme kasvis-, hedelmä- tai marja-annosta.

Pienet elämäntapamuutokset vaikuttavat pieniltä, mutta niillä on iso vaikutus koko elämään. Huomaan jo lyhyessä ajassa positiivisia muutoksia itsessäni niin fyysisesti kuin psyykkisesti. On ollut kiva huomata, että vaikka joka päivä noista kolmesta sovitusta asiasta ei ole onnistunut kuin tuo kirjoittaminen, niin valtaosassa päivistä kaikki kolme pientä muutosta ovat toteutuneet. Ne tuovat onnistumisen elämyksiä, hyvää energiaa ja kohottavat mielialaa. Kirjoittamisen osalta on ollut helpottavaa huomata, että vaikka tuntien kirjoittamisaikaa ei tahdo millään saada järjestymään, tuo 30 minuuttia päivässä vielä onnistuu, vaikka kahdessa, kolmessa pätkässä. Silloin saan aikaan enemmän kuin että en kirjoittaisi ollenkaan, tai odottelisin että aikaa on tunteja kerrallaan.

Kirjoittajana näen selvästi prosessipäiväkirjasta, että haen vielä tapaani työskennellä pitkien käsikirjoitusten kanssa. Siksi merkintöjä koskien sisäistä kirjoittajan maailmaa on niin paljon: niille on vielä tarve ja niitä on vielä syytä pohtia. Etsin yhä tapaani toimia ja olla kirjoittaja, ja testaan erilaisia tapoja, mitä olen ympäriltäni sekä kirjoittajien tavoista lukemalla löytänyt. Erilaisia kirjoittamisen tapoja onkin hyvä kokeilla, sillä vain kokeilemalla voi löytää juuri ne itselle sopivimmat tavat. Mitään yleistä, kaikille toimivaa kirjoittamisen tapaa kun ei ole olemassa. Prosessipäiväkirjan kirjoittaminen on ollut opettavaista, ja aion jatkaa sen kirjoittamista yhä edelleen, kun työstän käsikirjoitusta. Vuoropuhelu itsensä ja omien ajatustensa kanssa vuorotellen itse käsikirjoituksen kirjoittamisen kanssa tuntuu sopivan

minulle. Prosessipäiväkirja auttaa hahmottamaan, mitä seuraavaksi pitäisi tehdä tai millaisia oivalluksia tai synteesejä on syntynyt.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kandidaatin tutkielmassani olen tutkinut autoetnografisesti prosessipäiväkirjaani temaattista sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimuksen kohteena oli, *miten prosessipäiväkirjan pitäminen auttaa luovan tietokirjan rakentamisessa havaintojen kautta, sekä mitä ongelmia matkalla on ollut sekä miten näitä ongelmia olen ratkonut*. Myös matkalla syntyneet oivallukset kiinnostivat.

Prosessi- tai työpäiväkirjan pitäminen on henkilökohtainen ja ainutkertainen prosessi, sillä siihen vaikuttaa kirjoittajan persoona sekä kirjoitettava aihe, mitä kieltä kirjoittaja käyttää ja mistä kulttuurisesta kontekstista hän kirjoittaa. Itselleni luovan tietokirjan *Vainojen virrat, oi vaietaa!* kappalejaon, niiden järjestyksen, aikatasojen vuorottelun päättämisen, kirjoittajakulmien valitseminen ja käytettävän aineiston kerääminen, lukeminen ja rajaaminen muotoutuivat prosessipäiväkirjan kirjoittamisen avulla ja ajan kuluessa. Kirjoitin ensimmäisen pitkän käsikirjoituksen ilman tällaisen prosessipäiväkirjan pitämistä, ja vertaamalla nyt näitä kahta kokemusta, väitän itseni kohdalla paremmaksi ratkaisuksi sen, että prosessipäiväkirjaa kirjoittaa ohella. Sen avulla voin jälkikäteen helpommin palata erilaisiin käsikirjoituksen aikana tapahtuneisiin ideointeihin, oivalluksiin, aineistosta tehtyihin huomioihin, mutta myös omiin tunteisiin kirjoittamista ja muuta elämässä tapahtuvaa kohtaan, sekä huomata, miten paljon kirjoittamisen ulkopuoliset asiat kirjoittamiseen vaikuttavat.

Käsikirjoituksen kirjoittamisen kannalta kaikki muistiinpanot, joita olen sittemmin käyttänyt tai aion käyttää, ovat suoraan itse kirjoitettavan tekstin kannalta merkittävimmät kirjaukset.

Toisaalta oman kirjoittajaidentiteetin, kirjoittajamaneereiden tai aikataulutuksen haasteet auttavat jälkikäteen hahmottamaan monia asioita: omia hyviä ja huonoja tapoja kirjoittaa, sen pohtimista miten kirjoitan ja mitä tunteita kaikki tämä herättää. Prosessipäiväkirja on selvästi selkeyttänyt käsikirjoituksen kirjottamista, sillä pohtiminen on avannut niitä ongelmakohtia, mitkä ovat tarvinneet paljon pureksimista: rajausta, aineiston hankkiminen ja läpikäynti, ja sen hyväksyminen, että Kustin osalta en enempää aineistoa tule saamaan. Lisäksi olen pohtinut käsikirjoituksen rakenteen kasaamista, ja päättänyt, että loppu saa olla toistaiseksi auki nykyajan osalta, ja katson mihin se sitten itse kirjoittamisen aikana asettuu.

Käsikirjoittamisen aikana ilmenneitä ongelmia löytää aikaa kirjoittamiselle sekä tarve jatkuvalla kirjoitusaikataulun päivittämiselle on tuntunut kurjalta, masentavalta ja ahdistavalta. Tätä ongelmaa olen ratkonut sitkeydellä ja muokkaamalla aikataulua tarpeen mukaan. Sattumalta löytyi Helsingin Sanomien MestariKurssi (Kilpinen, 2023), mikä on tarjonnut ikään kuin puuttuvan palasen aikataulutuksen ja aikaansaamisen ongelmaan. Ottamalla kokeiluun kolmen pienen muutoksen 100 päivän haasteen, olen huomannut, että 30 minuutin kirjoittamisaika per päivä, vaikka pätkissäkin, toimii ja poistaa sitä turhautumista tehokkaasti, ettei saa mitään aikaan eikä ole aikaa kirjoittaa. Tällä tavalla aikaa on vähän joka päivä.

Kirjoittajan ympäristötekijät, kirjoittajan sisäiset tekijät ja kirjoitushankkeen tekijät ovat kaikki sellaisia yläluokkia, laatikoita, jotka pitävä sisällään jokaisen kirjoittajan ja kirjoitettavan tekstin yksilölliset sisällöt. Kuitenkin näistä ”laatikoista” löytyvät sisällöt ovat melko universaaleja, ja läsnä kenellä tahansa kirjoittavalla ihmisellä. Kirjoittaminen ja siihen liittyvät valinnat ovat aina tavallaan identiteettityötä, jossa kuva tekstiin kirjoittuvasta tekijästä koostuu useista kulttuurisen kontekstin vihjeistä (Vitikka, 2020, s. 133-155).

Toisin kuin ammattikirjailijat, joilla ei ole muita töitä hoidettavanaan, minun kaltaiseni sivutoimisesti kirjoittava painii helposti ajankäytön ongelmien kanssa, kuten monet muutkin sivutoimisesti kirjallisia materiaalia tuottavat. En voi toimia kuten Anna-Leena Härkönen tai Risto Isomäki (Helttunen, Saure & Suominen, 2015), tai vaikkapa Anneli Kanto (Pehkonen, 2018): kirjoittaa itselleni parhaalla mahdollisella tavalla, toimivalla rytmillä, aikataulutuksella ja itselleni sopivalla intensiteetillä. Meille, joilla kirjoittaminen voi tapahtua vain muun elämän ja palkkatyön ohessa, edes vähäinen kirjoittamismäärä per päivä tuottaa varmasti tuloksia paremmin kuin se, että jää odottamaan päiviä tai hetkiä, jolloin voisi kirjoittaa tunteja rauhassa putkeen. Myös Claes Andersson (2005) liputtaa jokapäiväisen kirjoittamisen puolesta,

riippumatta siitä missä on tai mitä muuta päivän aikana tekee. Hänen mielestään jo muutaman viikon tauko kirjoittamisessa voi viedä kirjoitusvireen ja kosketuksen kirjoittamiseen. Hänen mielestään jokapäiväinen kirjoittaminen poistaa aloittamisen kynnyistä. Olen tästä hänen kanssaan samaa mieltä. Kirjoittaa kannattaa joka päivä, vaikka joka päivä ei tulekaan priimaa tekstiä.

Kirjoittamisen prosessi oman kokemukseni mukaan ei ole mikään suoraviivainen matka aiheesta luonnosten kautta valmiiksi tekstiksi, vaan pikemminkin monimutkainen ja sekava, epämääräinen ja rähjäinen reissu. Tätä ajatustani prosessipäiväkirjani vahvasti tukee. Siinä matkalla kohteeseen pysähdytään johonkin pitkäksi aikaa, homma ei edisty ja jumitetaan loputtomalta tuntuvan ajan keskelle suunniteltua reissua. Sitten palataan takaisin kotiin noutamaan unohtuneita pitkiä kalsareita – mikään ei siis suju -, mutta sitten jatketaan aivan eri kohteeseen - vaihdettiin suuntaa - jossa kuitenkin huomataan, että on palattava sinne, mistä ensin kotiin lähdettiin niitä kalsareita kaivamaan. Turhauttaa. Lopputulemana on siksakkia pitkin ja poikin, matkaväsymystä ja suoranaista kyllästymistä (”palaan kotiin, enkä lähde IKINÄ uudelle matkalle, se on varmaa!”), kunnes lopulta ollaan perillä pääkohteessa ja huomataan, että ihan kiva, mutta oliko lopulta kaiken vaivan arvoista? Onko täällä nyt niin ihanaa? Sitten huomataan, että on ihan jees, vaikkakin erilaista kuin alun perin kuviteltiin. Palataan kotiin – perustilaan- ja kun ei enää muisteta, ettei matkalle koskaan pitänyt lähteä uudelleen, koska se on NIIN hankalaa ja vaivalloista, lähdetään kuitenkin koska ei osata olla matkustamattakaan.

Tutkimukseni tuloksista voi siis tehdä sen johtopäätöksen, että vaikka luovan tietokirjan käsikirjoituksen kirjoittaminen ei ole suoraviivainen prosessi, se etenee sekavuudestaan ja epämääräisyydestään huolimatta kohti käsikirjoitusta, jolla on selkeä rakenne ja jonka aineisto on rajattu, kertojakulmat päätetty ja eri aikatason erotettu juonta tukevalla tavalla. Kaikkein eniten on vain ymmärrettävä jatkaa eteenpäin monista erilaisista vastoinkäymisistä ja ongelmista huolimatta, johtuivatpa ne sitten kirjoittamisen sisäisistä tai ulkoisista asioista. Tällä matkalla prosessi- tai työpäiväkirjan kirjoittaminen on suurena apuna, ja aion jatkaa sen kirjoittamista niin tämän käsikirjoituksen matkalla kuin tulevissakin projekteissa.

Kirjoittaja tarvitsee sitkeyttä, peräänantamattomuutta, kykyä sietää pettymyksiä ja muutoksia, kykyä sopeutua ja ymmärtää sekä omat rajansa että tekstin rajat. Sinällään tulos ei ole mikään uusi tai mullistava, vaan epäilemättä jokainen pidempään kirjoittanut kirjoittaja on näistä

huomioista suunnilleen samaa mieltä. Omia tapojaan ei ole helppoa muuttaa, mutta oppimani 100 päivän muutonhaaste (Kilpinen, 2023) on kooltaan sellainen, että sen avulla voi pohtia, tuottaako pieni muutos elämässä lopulta ison muutoksen ajan kuluessa. Ja kyllä siltä todellakin näyttää!

Dorothea Branden (uusintapainos 2020, s.128) teos Kuinka kirjailijaksi tullaan, on julkaistu alun perin jo vuonna 1934. Siellä hän kirjoittaa edelleen täysin pätevät sanat:

”On hyvä ymmärtää niin aikaisin kuin suinkin kirjailijan elämässään, että on vain yksi panos, jonka jokainen meistä voi antaa: me voimme antaa yhteisten kokemusten pataan jonkin käsityksen maailmasta sellaisena, millaisena se näkyy itse kullekin. Yhdessä suhteessa jokainen on ainutlaatuinen. Kukaan toinen ei syntynyt vanhempiesi lapseksi juuri kyseisen maan historian kyseisellä hetkellä; kukaan toinen ei ole kokenut juuri niitä asioita, joita sinä olet kokenut, päätyntä täsmälleen sinun johtopäätöksiisi tai kohtaa maailman täsmälleen niiden asenteiden kanssa, joita sinulla on. Jos pystyt pääsemään niin ystävällisiin suhteisiin oman itsesi kanssa, että olet kykenevä ja halukas sanomaan täsmälleen sen, mitä ajattelet mistä tahansa henkilöstä tai tilanteesta, jos pystyt kertomaan tarinan sellaisena kuin se voi näyttäytyä ainoastaan sinulle kaikista maailman ihmisistä, sinulla on väijäämättä jotakin, joka on omaperäistä.”

Olemme kirjoittajina yksilöllisiä, erityisiä ja persoonallisia. Emme kirjoita irrallaan aikakaudestamme, kulttuuristamme, ympäröivistä läheisistä ihmissuhteistamme tai edes vallitsevasta poliittisesta tilanteesta. Yksi kirjoittaja on kuin helmi kirjoittajien helminauhassa, jossa muodostamme toisissamme kiinni olevan ketjun. Oma pientä helmeään voi hioa pohtimalla ja prosessoimalla kirjoittamistaan työpäiväkirjoissaan.

LÄHTEET

---, Kotimaisten kielten keskus Kotus, kuukauden sanat, syyskuu 2021: https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana/kuukauden_sanat_2021/kuukauden_sana_syyskuussa_2021_on_biofiktio.36849.news, haettu ja luettu 10.1.2023

---, Tieteen termipankki, <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:autofiktio>, haettu ja luettu 10.1.2023.

Adams, T.E., Jones, S.H. & Ellis, C. 2014. Autoethnography. Understanding qualitative research. Iso-Britannia, Oxford University Press.

Alatalo, K. 2022. Kuinka kirjani todella syntyvät – eli havaintoja ja totuuksia kirjoitusprosessien varrelta. Teoksessa Kumma Kirjoitusopas, (toim.) Carole, M., Sokura, N. & Välimäki, K. s. 247- 261. Tampere, Osuuskumma.

Andersson, C. 2005. Luova mieli. Kirjoittamisen vimma ja vastus. Helsinki, Kirjapaja.

Brande, D. 1934/ 2020. Kuinka kirjailijaksi tullaan. Turku, Pääjalkainen.

Cameron, J. 2016. The Artist's Way, a Spiritual Path to Higher Creativity. 25th Anniversary Edition. USA, TarcherPerigee.

Coffey, A. 2018. Doing Ethnography. Sage Publications. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=bf1QDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Coffey,+A.+2018.+Doing+Ethnography.+Sage+Publications.&ots=TBd2LCb3nd&sig=ZCwD_6k2TURxWvDKbramM1PzMic&redir_esc=y#v=onepage&q=Coffey%2C%20A.%202018.%200Doing%20Ethnography.%20Sage%20Publications.&f=false, haettu ja luettu 11.1.2023.

Cooper, R. ja Lilyea, B.V. 2022. I'm Interested in Autoethnography, but How Do I Do It? The Qualitative Report, 27(1), s.197-208. <https://doi.org/10.46743/2160-43715/2022.5288>

Ellis, C., Adams, T.E. & Bochner, A.P. 2011. Autoethnography: An overview. Forum: Qualitative Social Research, Volume 12, No.1, Art.10

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

Forber-Pratt, A.J. 2015. “You’re Going to Do What?” Challenges of Autoethnography in the Academy. Sage Journals, Volume 21, Issue 9. <https://doi.org/10.1177/1077800415574908>

Haanpään, P. 2015. Sanataideohjaajan opas. Helsinki, Avain.

Haapakangas, T. 2018. Omasta elämästä kirjoittaminen on suosittu harrastus – älä jätä muistoja pöytälaatikkoon, näin teet oikean kirjan. Satakunnan Kansa, 15.4.2018.

Helttunen, A., Saure, A. & Suominen, J. 2015. Mieli ja maisema – kirjailijoiden työhuoneita. Helsinki, Avain.

Hyyppä, M.T. 2018. Essee: Uudet lukemistutkimukset eivät ole julistusta vaan täyttävät tieteellisyyden vaatimukset. Parnasso, 3/2018.

Karjula, E. 2014. Muusat kirjoittajan tukena. Erään taiteellisen tutkimusmatkan alku. Teoksessa Kirjoittamisen Taide & Taito, (toim.) Karjula, E. Helsinki, Atena Kustannus Oy.

Karjula, E. & Mahlamäki, T. 2017. Kurinalaisuutta ja kuvittelua – Näkökulmia luovaan tietokirjoittamiseen. Helsinki, Kustantamo Tarke.

Karjula, E. 2022. Creative writing and ethnography: Four explorations. Scriptum: Creative Writing Research Journal. 9(2). <https://doi.org/10.17011/scriptum/2022/2/1>

Kilpinen, P. 2023. Mestarikurssi. Petteri Kilpinen keksi yksikertaisen säännön, jolla peruskunto parani kuin vahingossa – Näin laadit oma sadan päivän tavoitteesi. Helsingin Sanomat, 16.1.2023.
https://www.hs.fi/sivu/mestarikurssi/?utm_campaign=hs_act&utm_source=20230107_mestarikurssi&utm_medium=email, haettu ja luettu sekä katsottu video 20.1.2023.

Kosonen, P. 2014. Luova omaelämäkerrallinen kirjoittaminen – itsetuntemusta kirjoittamisen opetukseen. Teoksessa Kirjoittamisen Taide & Taito, (toim.) Karjula, E. Helsinki, Atena Kustannus Oy.

Laari, S. 2021. Someaika muuttaa fiktiota. Helsingin Sanomat, 27.10.2022.

Lapadat, Judith C. 2017. Ethics in autoethnography and collaborative autoethnography. *Qualitative Inquiry* 23:8, s. 589–603.

Liukkonen, T. Kirjailijoiden kymmenluvut. Kirjailija, 2/2022.

Mahlamäki M. 2017. Aistit ja kuvittelu kirjoittajan työkaluina. Kersti Bergrothin elämäkertaa kirjoittamassa. Teoksessa Kurinalaisuutta ja kuvittelua – Näkökulmia luovaan tietokirjoittamiseen, (toim.) Karjula, E. ja Mahlamäki, M., s. 49-78. Helsinki, Kustantamo Tarke.

Mehr, M. 2018. TYÖPÄIVÄKIRJA #1: HAAPSALU, <http://marissamehr.com/2018/04/07/tyopaivakirja-1-haapsalu/>, haettu ja luettu 4.1.2023.

Neale, D. 2020. Writing Talks. Interviews with Writers about the Creative Process. London, Routledge. s. 34-48.

Paananen, A. 7.11.2019. Iltasanomat: Suomalaistutkija vastaa Venäjälle Sandarmohista: Väite sotavankien ”salatusta hautapaikasta” on järjetön ”Venäläistutkijat elävät stalinistisessa todellisuudessa” <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000006299029.html>. Haettu ja luettu 3.2.2023

Pehkonen, K. 2018. Käsikirjoituksesta kirjaksi. Miten kirjailijat muokkaavat tekstiään? Kouvola, Reuna.

Peura, M. 2012. Antaumuksella keskeneräinen. Helsinki, Teos.

Raevaara, T. & Strellman, U., 2019. Tietokirjailijan kirja. s.114-120. Helsinki, Docendo Oy.

Rannela, T. 2016. Työpäiväkirja Frau. https://rannela.files.wordpress.com/2016/01/frau_tyopaivakirja.pdf, haettu ja luettu 4.1.2023.

Runco, M. A. 2007. Creativity: Theories and Themes: Research, Development, and Practice. Amsterdam, Academic Press.

Salo, U.-M. 2015. Simalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Umpikujasta oivallukseen, (toim.) Aaltonen, S. & Högbacka, R. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/96911138/salo_simalabim_umpikujasta_oivallukseen_sivut_166_190.pdf

Scott-Hoy, K. & Ellis, C. 2007. Wording pictures. Discovering Heartful Autoethnography. Teoksessa Handbook of the Arts in Qualitative Research, (toim.) Knowles, J.G. & Cole, A.L., UK, Sage Publications.

Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Sisällön analyysin keskeisiä piirteitä. <https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>. Haettu ja luettu 31.1.2023.

Sudenlahti, J. 2022. Pakahduttava häpeä. s. 5. Kirjailija, 3/2022

Svinhufvud, K. 2016. Kokonaisvaltainen kirjoittaminen. Helsinki, Art House

Terry, G., Hayfield, N., Clarke, V. & Braun, V. 2017. Thematic Analysis. Teoksessa The SAGE Handbook of Qualitative Research in Psychology, (toim.) Willing, C. & Rogers, W.S. Lontoo, SAGE Publications Ltd.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, uudistettu laitos. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uotinen, J. 2014. Autoethnography in media studies – Digitalization of television in Finland, or carrying home cardboard boxes. Teoksessa International Encyclopedia of Media Studies, Vol VII: Research Methods in Media Studies, (toim.) Darling-Wolf, F., Malden: John Wiley & Sons, s. 217–235.

Vitikka, E. 2020. Minä tutkija, me ihmiset – Ensimmäisen persoonan ilmausten tehtäviä tutkijan kirjoittamassa tietokirjassa. Teoksessa Kertomuksen keinoin – Tarinallisuus mediassa ja tietokirjallisuudessa, (toim.) Virtanen, M.T, Hiidenmaa, P. & Nummi, J. Suomi, Gaudeamus. s. 133-155.

Wilkman, A. 2021. Oikeusjuttuja, kunnianloukkauksia ja romuttuneita ihmissuhteita – autofiktio on suosittumpaa kuin koskaan, mutta sillä on käänköpuolensa, MeNaiset, 30.10.2021.

LIITTEET

LIITE 1: SISÄLLÖNANALYYSI_LUOKITTELU

Merkinnän numero	Päivämäärä	Prosessipäiväkirjan sisältö	Luokittelu	Oivallukset, huomiot
1	14.1.2022	Käsitteellisen sisällön pohdintaa	Aihe	Ajatus on vasta aluillaan
2	20.1.2022	Ajanpuute, palkkatyön vaatimukset ja yksityiselämä keskiössä, vaikeita asioita tapahtuu ympärillä eivätkä ne ole omilla käsissä, ei ehdi pohtia aihetta ja aineistoa. Sairastuminen.	Kirjoittamisen esteet	Muu elämä voi viedä mahdollisuudet kirjoittaa joskin aikaa aivan täysin.
3	31.1.2022	Aikaisemman käsitteellisen työstämistä, yksityiselämän haasteita.	Kirjoittamisen esteet, aihe ja rajaus, milloin kirjoittaa	Vaikka kirjoittaa toista käsitteellistä, seuraavaa voi alustaa
4	15.2.2022	Uudestaan käsitteellisen sisällön pohdintaa, edellisen hiomista.	Kirjoittamisen esteet, aihe ja rajaus	
5	20.2.2022	Ajankäyttö huolestuttaa, miten saada edellinen käsitteellisyys ja tuleva uusi työn ja perheen sekä muiden vaatimusten ohella tehtyä.	Kirjoittamisen esteet, aihe ja rajaus, kirjoittajaidentiteetti	Kirjoittaminen on osa persoonallisuuttani ja tapa jäsentää maailmaa, en voi siitä luopua.
6	17.3.2023	Sodan syttyminen ja uusi kirjoitusprojekti alkavat kietoutua toisiinsa ajatuksissani	Aihe ja rajaus, aineisto, milloin kirjoittaa	Yritys aikatauluttaa kirjoittamista kalenteriini, konkreettinen aineiston keruu alkaa

7	25.7.2022	Ajanpuute, palkkatyön vaatimukset ja yksityiselämä keskiössä, asioita tapahtuu ympärillä eivätkä ne ole omissa käsissä. Ei ehdi kirjoittaa, mutta aineiston kerääminen on vauhdissa sekä ajatustyö.	Kirjoittamisen esteet, aineisto, rajaus	Päätän käsikirjoituksen osalta rakenteellisia ratkaisuja, joita päätän kokeilla tekstissä: tekstin kuljettamista kahdessa eri aikatasossa.
8	13.8.2022	Ajanpuute vaivaa yhä, uusi sairausdiagnoosi, jossa on pohdittavaa ja tutustumista. Yksityiselämässä on paljon työläitä tapahtumia.	Kirjoittamisen esteet	
9	4.9.2022	Ajanpuute, palkkatyön vaatimukset ja yksityiselämä keskiössä, asioita tapahtuu ympärillä eivätkä ne ole omissa käsissä. Ei ehdi kirjoittaa, mutta aineiston kerääminen on vauhdissa sekä ajatustyö. Periksi en halua antaa.	Kirjoittamisen esteet, aineisto, milloin kirjoittaa, kirjoittajaidentiteetti	Huomaan, että monien liikkuvien osien takia kalenteriin aikataulutettu kirjoitusaikataulu pitää huonosti.
10	22.10.2022	Edellisen käsikirjoituksen viimeistelyä, uuden aineiston keräämistä. Edelleen hyvin paljon ongelmia ajankäytön kanssa, sillä työssä ja yksityiselämässä tapahtuu niin paljon. Uusi käsikirjoitus kuitenkin pääsee alkuun.	Kirjoittamisen esteet, aihe, milloin kirjoittaa	Uudelleen aikatauluttaminen kalenteriin, en halua antaa periksi.
11	30.11.2022	Uusi käsikirjoitus on hieman edistynyt. Kirjaan kirjoittamisen maneeritani ylös, sekä ongelmallisia tapojani kirjoittajana.	Aihe, rakenne, rajaus, miten kirjoittaa ja kirjoittajan maneerit, kirjoittajaidentiteetti	Tässä käsikirjoituksessa haluan jo heti alussa huomioda ongelmalliset kirjoittajan maneerini.

12	1.12.2022	Huolestun käsikirjoituksen tekstin vähyydestä, aikataulutusta, rakenteen rajausta, muistiinpanoja runsaasti itse kirjoittamista ajatellen. Käyn vielä lisää läpi heikkoja kohtiani kirjoittajana, listaan niitä.	Aihe, rakenne, rajaus, miten kirjoittaa, kirjoittajan maneerit, kirjoittajaidentiteetti	Huomaan jo paljon ongelmallisia sanoja, lauserakenteita tai toistoja, joita huomaamattani tekstissä käytän.
13	12.12.2022	Taustamateriaalin lukemista, kirjoittaminen pääsee kunnolla vauhtiin.	Miten kirjoittaa, milloin kirjoittaa, aineisto	Yksinäisyys helpottaa vapaata ajattelua, luovuus lähtee lentoon ja liikkeelle. Muiden seurassa ajatukseni jäävät vajaiksi.
14	13.12.2022	Taustamateriaalin lukemista, aiheen historiallisen puolen pohdiskelua	Miten kirjoittaa, aineisto	Suvun taustamateriaalia lukiessa havaitsen, mistä ainakin osa taipumuksestani olla antamatta periksi kovin helposti on peräisin.
15	18.12.2022	Taas aikani kuluu kirjoittamisen ulkopuolisiin asioihin.	Kirjoittamisen esteet	
16	21.12.2022	Taas aikani kuluu kirjoittamisen ulkopuolisiin asioihin. Huolestun siitä. Ylipäättään tunnen nyt suurta ahdistusta ja masennusta koko kirjoittamisesta.	Kirjoittamisen esteet, kirjoittajaidentiteetti	Kaiken surkuttelun ja surkeuden keskellä päätän, että kirjoitan kuitenkin.

17	26.12.2022	Sairastamista, joulukiireitä, riittämättömyyttä, huolia ja syyllistymistä. Kuitenkin käsikirjoituksen pohtimista ja etenkin siitä kulmasta, mitä teen tässä toisin kirjoittamista ajatellen kuin edellisessä käsikirjoituksessa. Aistien, kirjoittamisen perspektiivin sekä kirjoittamisen kohteena oleviin paikkoihin matkustamisen merkitysten pohdintaa kirjoittamisen kannalta. Kirjoittamisen estävien tekijöiden pohdintaa, muita kuin ajankäyttö	Miten kirjoittaa, milloin kirjoittaa, aineisto, rajaus, rakenne, kirjoittajaidentiteetti	Ajattelen kirjoittamista koko ajan, mutten ehdi kirjoittaa.
18	29.12.2022	Faktojen tarkistamista ja kirjoitustyötä, kirjoittaminen sujuu kun olen yksin.	Miten kirjoittaa, milloin kirjoittaa, aineisto, kirjoittajaidentiteetti	
19	2.1.2023	Taas kiireitä niin kotona kuin töissä. Pohdin valokuvia, joita otin aineistonkeruumatkallani huhtikuussa 2022 Sotkamossa ja Kajaanissa. Kerätyn aineiston läpikäyntiä, sen luokitteluja ja lajittelua pitkin huonetta. Rakenneratkaisujen sekä rajauksen pohdintaa. Ajan käsitteen pohdintaa, sillä tiedän sen olevan kirjoittamista eniten rajaava tekijä. Jatkuvan kiireentunteen ja oman hitauden tunteen pohdintaa. Häpeää hitaudesta. Kirjoittajaidentiteetin pohdintaa	Miten kirjoittaa, milloin kirjoittaa, aineisto, rakenne, rajaus, kirjoittajaidentiteetti	Ymmärrän, että kirjoittaminen vapautuisi ja "oma ääni" löytyisi paremmin, jos pääsisin jatkuvasta kiireentunteesta, ajanpuutteen tunteesta ja hitaudentunteesta eroon.

20	4.1.2023	Faktojen tarkistamista ja kirjoitustyötä, kirjoittaminen sujuu kun olen yksin. Pohdin siirtymäriittejä kirjoittamiseen. Olen kirjoittanut synopsiksen käsikirjoitukselle, joten rajausta on tehty, ja se helpottaa työtäni.	Miten kirjoittaa, milloin kirjoittaa, aineisto, rajausta, rakenne, kirjoittajaidentiteetti	Huomaan, että kaikista huolimatta kalenterimerkinnot kirjoittamista varten toimivat minulla kuitenkin. Kirjoitan myös ylös listoja siitä, mitä aion kirjoittaa seuraaviin kappaleisiin, josta sitten etenen.
21	7.1.2023	Huomaan käsikirjoitukseni keskeisen teeman ongelmakohtia ja pohdin niitä.	Mistä kirjoittaa, aineisto, rakenne	Teema voi muuttua tai muokkautua kirjoittamisen aikana.
22	8.1.2023	Löydän dokumentin aineistoksi historialliseen osaan, katson sen ja teen muistiinpanoja. Dokumentti tulee olemaan hyvä lähde.	Mistä kirjoittaa, aineisto	
23	10.1.2023	Kirjoittaminen sujuu, ja yllätyn tekstin määrästä. Luulen sitä olevan paljon vähemmän kuin sitä sitten Scriveneristä ulos otettaessa onkaan. Pohdian termien rajaamista koskien käsikirjoitusta ja niiden rajoituksia.	Mistä kirjoittaa, aineisto, kirjoittajaidentiteetti	
24	11.1.2023	Kirjaan huomioita aineistosta, mitä olen kerännyt. Pohdin käsikirjoituksen vaarallisuutta: sananvapaudesta huolimatta pelkään, ettei käsikirjoitusta uskalla julkaista. Pohdin sen jättämistä lepäämään "pöytälaatikoon" sitten valmiina. Mietin seuraavia, poliittisesti vähemmän arkoja aiheita.	Mistä kirjoittaa, aineisto, kirjoittajaidentiteetti, sananvapaus	Sananvapaus ei ole kaikkialla sama, ja kirjoittaminen voi joissakin olosuhteissa olla vaarallista.

25	13.1.2023	Olen tyytymätön kirjoittamisen etenemismuhtiin. Yksityiselämä käy taas "kimppuuni".	Kirjoittamisen esteet	
26	16.1.2023	Olen tyytymätön kirjoittamisen etenemismuhtiin. Yksityiselämä käy taas "kimppuuni". Saan kuitenkin kerättyä aineistoa, mutta sitä alkaa olla tosi paljon.	Kirjoittamisen esteet, aineisto, rajaus	
27	19.1.2023	Olen tyytymätön kirjoittamisen etenemismuhtiin, mutta kerään aineistoa, jota kertyy huolestuttavan paljon. Pohdin uutisia, joita käsikirjoituksessani käytän. Pohdin fyysisyyden ja henkisyiden yhteyttä sekä merkitystä terveydelle ja sitä kautta kirjoittamiselle. Pohdin paljon propagandaa nyky-Venäjällä sekä toisessa kirjoittamassani aikakaudessa, 1930-luvulla.	Mistä kirjoittaa, aineisto, kirjoittajaidentiteetti	Kirjoittaminen ei ole minulle vain taiteellinen prosessi, jonka päämääränä on käsikirjoitus X, vaan se on ensimmäinen asia, joka minulle tuli mieleen kun eräällä luennolla puhuttiin pienistä muutoksista hyvinvoinnin eteen. Näen kirjoittamisen selvästi aiheesta riippumatta terapeutisena.

28	26.1.2023	<p>Ajanpuute, palkkatyön vaatimukset ja yksityiselämä keskiössä, asioita tapahtuu ympärillä eivätkä ne ole omassa käsissä. Oman elämän pohdintaa. Aineiston pohdintaa sekä kahden henkilön henkilöllisyyden peittämistä kirjoittamisessa. He ovat eläviä ihmisiä, joihin minulla on sen laatuinen suhde, että he ovat osin riippuvaisia minusta. Mietin, miten paljon tarinassa on häivytettävä totuutta heidän suojelemiseksi totuuden kärsimättä.</p>	Kirjoittamisen esteet, mistä kirjoittaa, rajaus	Pohdin käsikirjoituksen historiallista teemaa jostakin syystä erään vanhan laulun kautta, kaivan sen sanat ja siihen liittyvän keskeisen kuvan.
29	31.1.2023	<p>Ajanpuute, palkkatyön vaatimukset ja yksityiselämä keskiössä, asioita tapahtuu ympärillä eivätkä ne ole omassa käsissä. Oman elämän pohdintaa.</p>	Kirjoittamisen esteet	